

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

7. september 2021 *

Sisukord

Õiguslik raamistik	4
Liidu õigus	4
Direktiiv 2014/24	4
Direktiiv 89/665	10
Direktiiv 2016/943	11
Leedu õigus	13
Riigihangete seadus	13
Leedu Vabariigi tsiviilkohtumenetluse seadustik	16
Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused	16
Eelotsuse küsimuste analüüs	22
Esimene küsimus	22
Teine küsimus	23
Kolmas küsimus	24
Neljas kuni üheksas küsimus	26
Sissejuhatavad märkused	26
Viies kuni seitsmes küsimus	27
Neljas, kaheksas ja üheksas küsimus	28
– Hankija kohustuse kaitsta konfidentsiaalset teavet ulatus ja põhjendamiskohustus	29

* Kohtumenetluse keel: leedu.

– Liikmesriigi pädeva kohtu kohustuse ulatus konfidentsiaalse teabe kaitsmisel	31	
Kümnes küsimus	33	
Üheteistkümnes küsimus	35	
Kohtukulud	37	
Eelotsusetaotlus – Riigihanked – Direktiiv 2014/24/EL – Artikli 58 lõiked 3 ja 4 – Artikli 60 lõiked 3 ja 4 – XII lisa – Hankemenetluste kulg – Osalejate valimine – Kvalifitseerimise tingimused – Tõendamisviisid – Ettevõtjate majanduslik ja finantsseisund – Ettevõtjate ajutise ühenduse juhtettevõtja võimalus tugineda tulule, mis on saadud varasema riigihankelepingu alusel, mis kuulub põhikohtuasjas käsitletava riigihankega samasse valdkonda, isegi kui ta ise ei tegelenud põhikohtuasjas käsitletava hankega seotud valdkonda kuuluva tegevusega – Ettevõtjate tehniline ja kutsealane suutlikkus – Direktiiviga lubatud tõendamisviiside ammendavus – Artikli 57 lõike 4 punkt h, ning lõiked 6 ja 7 – Teenuste riigihanked – Fakultatiivsed hankemenetlustest kõrvaldamise alused – Hankemenetlustest kõrvaldatud ettevõtjate nimekirja kandmine – Ettevõtjate ajutise ühenduse liikmete vaheline solidaarsus – Sanktsiooni isiklik laad – Artikkel 21 – Ettevõtja poolt hankijale edastatud teabe konfidentsiaalsuse kaitse – Direktiiv (EL) 2016/943 – Artikkel 9 – Konfidentsiaalsus – Ärisaladuste kaitse – Kohaldatavus hankemenetlustele – Direktiiv 89/665/EMÜ – Artikkel 1 – Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile		

Kohtuasjas C-927/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Lietuvos Aukščiausiasis Teismase (Leedu kõrgeim kohus) 17. detsembri 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. detsembril 2019, menetluses

„Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras“ UAB

menetluses osalesid:

„Ecoservice Klaipėda“ UAB,

„Klaipėdos autobusų parkas“ UAB,

„Parsekas“ UAB,

„Klaipėdos transportas“ UAB,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev, A. Prechal, N. Piçarra ja A. Kumin, kohtunikud C. Toader, M. Safjan, D. Šváby (ettekandja), S. Rodin, F. Biltgen, L. S. Rossi, I. Jarukaitis ja N. Jääskinen,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: ametnik M. Longar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- „Ecoservice Klaipėda“ UAB, esindajad: *advokatai* J. Elzbergas ja V. Mitrauskas,
- „Klaipėdos autobusų parkas“ UAB, esindaja: *advokatas* D. Soloveičik,
- Leedu valitsus, esindajad: K. Dieninis ja R. Butvydytė,
- Austria valitsus, esindajad: A. Posch ja J. Schmoll,
- Euroopa Komisjon, esindajad: L. Haasbeek, S. L. Kalėda ja P. Ondrůšek,

olles 15. aprilli 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2014, L 94, lk 65) artikleid 21 ja 42, artikli 57 lõike 4 punkti h, artikli 58 lõikeid 3 ja 4 ning artiklit 70; nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiivi 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT 1989, L 395, lk 33; ELT eriväljaanne 06/01, lk 246) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiviga 2014/23/EL (ELT 2014, L 94, lk 1)) (edaspidi „direktiiv 89/665“) artikleid 1 ja 2 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset (ELT 2016, L 157, lk 1), artikli 9 lõiget 2.
- 2 Taotlus on esitatud „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras“ UAB (Klaipėda maakonna jäätmeäitluskeskus, Leedu) (edaspidi „hankija“) ja „Ecoservice Klaipėda“ UAB (edaspidi „Ecoservice“) vahelises kohtuvaidluses selle üle, et olmejäätmete kogumise ja veo riigihankeleping sõlmiti ettevõtjate ühendusega, mille moodustasid „Klaipėdos autobusų parkas“ UAB, „Parsekas“ UAB ja „Klaipėdos transportas“ UAB (edaspidi „ühendus“).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2014/24

- 3 Direktiivi 2014/24 põhjenduses 51 on märgitud:

„Tuleks selgitada, et konfidentsiaalse teabe kaitset käsitlevad sätted ei takista ühelgi viisil sõlmitud lepingute mittekonfidentsiaalsete osade, sealhulgas nende hilisemate muudatuste avalikustamist.“

- 4 Direktiivi artikli 18 „Riigihanke üldpõhimõtted“ lõikes 1 on sätestatud:

„Avaliku sektori hankijad kohtlevad ettevõtjaid võrdselt ja mittediskrimineerivalt ning tegutsevad läbipaistvalt ja proportsionaalselt.

[...]“.

- 5 Nimetatud direktiivi artiklis 21 „Konfidentsiaalsus“ on ette nähtud:

„1. Kui käesoleva direktiivi või siseriiklike, eelkõige teabele juurdepääsu käsitlevate õigusaktidega, mis on avaliku sektori hankija suhtes kohaldatavad, ei ole teisiti ette nähtud ning ilma, et see piiraks kohustusi seoses sõlmitud lepingute avaldamisega ning taotlejatele ja pakkujatele artiklite 50 ja 55 kohase teabe andmisega, ei avalikusta avaliku sektori hankija talle ettevõtjate poolt edastatud konfidentsiaalsena märgitud teavet, sh tehnika- või ärialaseid saladusi ja pakkumuste konfidentsiaalseid aspekte.

2. Avaliku sektori hankijad võivad kehtestada ettevõtjate suhtes nõudeid eesmärgiga kaitsta sellise teabe konfidentsiaalsust, mille avaliku sektori hankijad hankemenetluse jooksul kättesaadavaks teevad.“

- 6 Nimetatud direktiivi artiklis 42 „Tehniline kirjeldus“ on sätestatud:

„1. VII lisa punktis 1 määratletud tehniline kirjeldus esitatakse hankedokumentides. Tehnilises kirjelduses määratakse kindlaks ehitustöö, teenuse või asja nõutavad omadused.

Selliste omaduste kirjeldamisel võib käsitleda ka tellitavate ehitustööde tegemise, asjade tootmise või teenuste osutamise teatavat protsessi või meetodit või spetsiifilist protsessi nende olulusringi muu etapi jaoks, isegi kui need tegurid ei ole nende oluliseks osaks, tingimusel et need on seotud lepingu sisuga ning on proportsionaalsed selle väärtuse ja eesmärkide suhtes.

Tehnilises kirjelduses võib täpsustada ka seda, kas nõutakse intellektuaalomandi õiguste üleandmist.

[...]

3. Ilma et see piiraks kohustuslike siseriiklike tehniliste eeskirjade kohaldamist, kuivõrd need on liidu õigusega kooskõlas, sõnastatakse tehniline kirjeldus ühel järgmisel viisil:

- a) kirjeldades kasutusomadusi või funktsionaalseid nõudeid, sh keskkonnanäitajaid, tingimusel et parameetrid on piisavalt täpsed, et pakkujad saaksid kindlaks teha hankelepingu eseme ning et avaliku sektori hankijad saaksid lepingu sõlmida;
- b) viidates tehnilisele kirjeldusele ja tähtsuse järjekorras Euroopa standardeid ülevõtvatele riiklikele standarditele, Euroopa tehnilisele hinnangule, ühiste tehniliste kirjeldustele, rahvusvahelistele standarditele, muudele Euroopa standardimisorganite kehtestatud tehnilistele etalonsüsteemidele või nendest mõne puudumisel riiklikele standarditele, riiklikele tehnilistele tunnustustele või riiklikele tehnilistele kirjeldustele ehitustööde projekteerimise, arvutuste ja tööde teostamise ning asjade kasutamise kohta; sellisele viitele lisatakse märge „või samaväärne“;
- c) kirjeldades punktis a osutatud kasutusomadusi või funktsionaalseid nõudeid, viidates punktis b osutatud tehnilisele kirjeldusele kui kasutusomadustele või funktsionaalsetele nõuetele vastavuse tagamise vahendile, või
- d) viidates teatavate näitajate puhul punktis b osutatud tehnilisele kirjeldusele ja muude näitajate puhul punktis a osutatud kasutusomadustele või funktsionaalsetele nõuetele.

[...]“.

7 Direktiivi 2014/24 VII lisas on esitatud „[t]eatavate tehniliste kirjelduste määratlused“.

8 Direktiivi artikli 50 „Lepingu sõlmimise teated“ lõikes 4 on ette nähtud:

„Teatavad andmed lepingu või raamlepingu sõlmimise kohta võib jätta avaldamata, kui selliste andmete avaldamine takistaks õigusaktide rakendamist või oleks muul viisil vastuolus avalike huvidega või riivaks teatavate avalik-õiguslike või eraõiguslike ettevõtjate õigustatud ärihuve või võiks kahjustada ausat konkurentsi ettevõtjate vahel.“

9 Nimetatud direktiivi artikli 55 „Taotlejate ja pakkujate teavitamine“ kohaselt:

„1. Avaliku sektori hankija teavitab iga taotlejat ja pakkujat võimalikult kiiresti raamlepingu või lepingu sõlmimise või dunaamilise hankesüsteemiga liitumise lubamise kohta tehtud otsustest, sh ka põhjustest, miks otsustati mitte sõlmida raamlepingut või lepingut, mille kohta on riigihange välja kuulutatud, või miks otsustati menetlust uuesti alustada või dunaamilist hankesüsteemi mitte luua.

2. Asjaomase taotleja või pakkuja taotlusel teavitab avaliku sektori hankija võimalikult kiiresti ja igal juhul 15 päeva jooksul alates kirjaliku taotluse saamisest:

- a) iga taotlejat, kelle taotlus tagasi lükati, osalemistaotluse tagasilükkamise põhjustest;
- b) iga pakkujat, kelle pakkumus tagasi lükati, pakkumuse tagasilükkamise põhjustest, sealjuures artikli 42 lõigetes 5 ja 6 viidatud juhtudel põhjustest, miks otsustati, et tegemist pole samaväärsusega või et ehitustööd, asjad või teenused ei vasta kasutusomadustele või funktsionaalsetele nõuetele;

- c) iga vastavaks tunnistatud pakkumuse esitanud pakkujat edukaks tunnistatud pakkumuse omadustest ja suhtelistest eelistest ning talle teatatakse ka edukaks tunnistatud pakkuja nimi või osapooled, kellega raamleping sõlmiti;
- d) iga nõuetele vastavaks tunnistatud pakkumuse esitanud pakkujat pakkujatega läbiviidavate läbirääkimiste ja dialoogi korraldamisest ja edenemisest.

3. Avaliku sektori hankijad võivad siiski otsustada jätta avaldamata teatavad lõigetes 1 ja 2 nimetatud andmed seoses lepingu või raamlepingu sõlmimise või dünaamilise hankesüsteemiga liitumisega, kui selliste andmete avaldamine takistaks õigusaktide rakendamist, oleks muul viisil vastuolus üldiste huvidega või kahjustaks era- või avalik-õiguslike ettevõtjate õigustatud ärihuve või ettevõtjatevahelist ausat konkurentsi.“

- 10 Direktiivi artikli 56 „Üldpõhimõtted“ lõige 3 sätestab:

„Kui ettevõtja esitatav teave või dokumendid on või tunduvad olevat mittetäielikud või vigased või kui konkreetsed dokumendid on puudu, võib avaliku sektori hankija, kui käesoleva direktiivi rakendamiseks siseriiklikus õiguses ei ole sätestatud teisiti, nõuda asjaomaselt ettevõtjalt vastava teabe või dokumentide esitamist, lisamist, selgitamist või täiendamist sobiva tähtaja jooksul, tingimusel et selline nõue esitatakse täielikus kooskõlas võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtetega.“

- 11 Direktiivi 2014/24 artikli 57 „Kõrvaldamise alused“ lõigetes 4 ja 6 on sätestatud:

„4. Avaliku sektori hankija võib jätta ettevõtja hankemenetluses osalemisest kõrvale või liikmesriigid võivad temalt nõuda ettevõtja hankemenetluses osalemisest kõrvalejätmist, kui ettevõtja on ühes järgmises olukorras:

[...]

- h) ettevõtja on hankemenetluses osalemisest kõrvaldamise aluste puudumise või kvalifitseerimise tingimuste täitmise kontrollimiseks nõutavate andmete esitamisel esitanud valeandmeid, on jätnud sellise teabe esitamata või ei ole suuteline esitama artikli 59 kohaselt nõutavaid täiendavaid dokumente, või

[...]

- 6. Iga ettevõtja, kes on mõnes lõigetes 1 ja 4 osutatud olukorras, võib esitada tõendeid selle kohta, et tema poolt võetud meetmed on piisavad tõendamaks tema usaldusväarsust, olenemata vastava kõrvaldamise aluste olemasolust. Kui selliseid tõendeid peetakse piisavateks, siis ei kõrvaldata asjaomast ettevõtjat hankemenetlusest.

Selleks peab ettevõtja tõendama, et on maksnud või võtnud kohustuse maksta hüvitist kuriteo või väärteoga põhjustatud mis tahes kahju eest, selgitanud põhjalikult asjaolusid, tehes uurimisorganitega aktiivset koostööd, ning võtnud konkreetseid tehnilisi ning organisatsiooni ja töötajatega seotud meetmeid, mis võimaldavad vältida edasisi kuritegusid või väärtegusid.

Ettevõtja võetud meetmete hindamisel võetakse arvesse kuriteo või väärteo raskust ja konkreetseid asjaolusid. Kui meetmeid peetakse ebapiisavateks, saadetakse ettevõtjale sellise otsuse põhjendus.

Ettevõtjal, kes on lõpliku otsusega hankemenetluses või kontsessiooni andmise menetluses osalemisest kõrvaldatud, ei ole õigust selle otsusega määratud kõrvaldamise perioodil kasutada käesolevas lõikes kirjeldatud võimalust nendes liikmesriikides, kus kõnealune otsus kehtib.“

12 Direktiivi artikkel 58 „Kvalifitseerimise tingimused“ näeb ette:

„1. Kvalifitseerimise tingimused võivad olla seotud järgmisega:

- a) sobivus tegeleda kutsetöoga;
- b) majanduslik ja finantsseisund;
- c) tehniline ja kutsealane suutlikkus.

Avaliku sektori hankija võib ettevõtjatele kehtestada osalemise nõuetena üksnes lõigetes 2, 3 ja 4 osutatud kriteeriumid. Avaliku sektori hankijad piirduvad nõudeid kehtestades sellistega, mis on asjakohased tagamaks, et taotlejal või pakkujal on õigusvõime ja finantssuutlikkus ning tehniline ja kutsealane suutlikkus sõlmitava lepingu täitmiseks. Kõik nõuded peavad olema seotud ja proportsionaalsed lepingu esemega.

2. Seoses kutsetöoga tegelemise sobivusega võib avaliku sektori hankija nõuda, et ettevõtjad on kantud mõnda nende asukohaliikmesriigi kutse- või äriregistrisse vastavalt XI lisale või et nad vastaksid muudele kõnealuses lisas nimetatud nõuetele.

Teenuste riigihankemenetlustes võib avaliku sektori hankija juhul, kui ettevõtjatel peab oma päritoluriigis asjaomase teenuse osutamiseks olema luba või kui nad peavad kuuluma teatavasse organisatsiooni, nõuda neilt loa olemasolu või organisatsiooni kuulumise tõendamist.

3. Seoses majandusliku ja finantsseisundiga võib avaliku sektori hankija kehtestada nõuded tagamaks, et ettevõtjal on lepingu täitmiseks vajalik majanduslik ja finantsalane suutlikkus. Selleks võib avaliku sektori hankija eelkõige nõuda, et ettevõtjatel oleks teatav minimaalne aastakäive, sealhulgas teatav miinimumkäive lepinguga hõlmatud valdkonnas. Lisaks võib avaliku sektori hankija nõuda, et ettevõtjad esitaksid teavet oma aastaaruannete kohta, milles on ära näidatud näiteks varade ja kohustuste vaheline suhtarv. Samuti võib ta nõuda ametialase vastutuskindlustuse asjakohase taseme täitmist.

[...]

4. Seoses tehnilise ja kutsealase suutlikkusega võib avaliku sektori hankija kehtestada nõudeid tagamaks, et ettevõtjatel on olemas vajalikud inim- ja tehnilised ressursid ning kogemused lepingu täitmiseks nõutaval kvaliteeditasemel.

Avaliku sektori hankija võib eelkõige nõuda, et ettevõtjatel on piisavalt kogemusi, mida kinnitavad sobivad viited varem täidetud lepingutele. Avaliku sektori hankija võib eeldada, et ettevõtjal ei ole nõutavat kutsealast suutlikkust, kui avaliku sektori hankija on teinud kindlaks, et asjaomase ettevõtja puhul esineb huvide konflikt, mis avaldab negatiivset mõju lepingu täitmisele.

Asjade hankemenetluste puhul, mis nõuavad kohaletoomist või paigaldamist, teenuseid või ehitustöid, võib hinnata ettevõtja kutsealast suutlikkust teenust osutada või paigaldus- või ehitustöid teha, võttes arvesse tema oskusi, efektiivsust, kogemusi ja usaldusväarsust.

[...]“.

- 13 Sama direktiivi artikli 60 „Tõendusmaterjal“ lõigetes 3 ja 4 on sätestatud:

„3. Ettevõtja majanduslikku ja finantsseisundit võib üldjuhul tõendada ühe või mitme XII lisa I osas loetletud dokumendiga.

Kui ettevõtja ei saa avaliku sektori hankija nõutud dokumente mõjuval põhjusel esitada, võib ta oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada avaliku sektori hankija poolt asjakohaseks peetud muude dokumentidega.

4. Ettevõtja tehnilist suutlikkust võib vastavalt ehitustööde, asjade või teenuste laadile, kogusele või tähtsusele ja kasutusviisile tõendada XII lisa II osas loetletud ühe või mitme dokumendiga.“

- 14 Sama direktiivi XII lisas „Tõendid kvalifitseerimise tingimuste puhul“ on sätestatud:

„I osa: majanduslik ja finantsseisund

Ettevõtja majanduslikku ja finantsseisundit võib üldjuhul tõendada ühe või mitme järgmise dokumendiga:

- a) asjakohane pangaõiend või ametialase vastutuskindlustuse tõend, kui see on asjakohane;
- b) finantsaruanded või finantsaruannete väljavõtted, kui finantsaruannete avaldamine on ettevõtja asukohariigi õiguse alusel nõutav;
- c) ettevõtja üldine käibearuanne ja, kui see on asjakohane, lepinguga hõlmatud valdkonnas esineva käibe aruanne kõige rohkem viimase kolme majandusaasta jooksul, sõltuvalt ettevõtte asutamise või tema äritegevuse alguse kuupäevast, kuivõrd sellised andmed käibe kohta on olemas.

II osa: tehniline suutlikkus

Ettevõtja tehnilist suutlikkust tõendavad dokumendid, millele on osutatud artiklis 58:

- a) järgmised loetelud:
 - i) maksimaalselt viimase viie aasta jooksul tehtud ehitustööde nimekiri, millele on lisatud tõendid tähtsamate tööde rahuldava teostamise ja tulemuste kohta. Piisava konkurentsitaseme tagamiseks võib avaliku sektori hankija vajaduse korral märkida, et arvesse võetakse tõendeid ka rohkem kui viie aasta eest tehtud asjaomaste ehitustööde kohta;
 - ii) maksimaalselt viimase kolme aasta jooksul tarnitud asjade või osutatud teenuste loetelu koos nende maksumuse, kuupäevade ja avalik-õiguslike või eraõiguslike saajatega. Piisava konkurentsitaseme tagamiseks võivad avaliku sektori hankijad vajaduse korral märkida, et arvesse võetakse tõendeid ka rohkem kui kolme aasta eest tehtud oluliste tarnete ja osutatud teenuste kohta;

- b) tehniliste töötajate või tehniliste üksuste, eelkõige kvaliteedikontrolli eest vastutavate isikute nimekiri sõltumata sellest, kas nad kuuluvad vahetult asjaomase ettevõtja koosseisu või mitte, ning ehitustööde riigihankelepingute puhul nende isikute nimekiri, kelle poole töövõtja võib pöörduda tööde tegemiseks;
- c) ettevõtja poolt kvaliteedi tagamiseks kasutatud tehniliste seadmete ja meetmete kirjeldus ning ettevõtja teadusuuringute vahendite kirjeldus;
- d) märke tarneahela juhtimise ja jälgimise süsteemide kohta, mida ettevõtja saab lepingu täitmisel kohaldada;
- e) kui tarnitavad tooted või osutatavad teenused on keerukad või erandjuhul eriotstarbelised, kontrollib kas avaliku sektori hankija või avaliku sektori hankija nimel tegutsev tarnija või teenuseosutaja asukohariigi pädev asutus kokkuleppe kohaselt tarnija tootmisvõimalusi või teenuseosutaja tehnilist pädevust ning vajaduse korral talle kättesaadavaid teadusuuringute vahendeid ning kvaliteedi tagamiseks kasutatavaid meetmeid;
- f) teenuseosutaja või töövõtja või ettevõtte juhtkonna haridus ja kutsekvalifikatsioon, tingimusel et seda ei hinnata pakkumuste hindamise kriteeriumina;
- g) märke keskkonnajuhtimismeetmete kohta, mida ettevõtja saab lepingut täites kohaldada;
- h) tõend teenuseosutaja või töövõtja aasta keskmise töötajate ja juhtkonna liikmete arvu kohta viimase kolme aasta jooksul;
- i) dokumendid töövahendite, seadmete ja tehnilise varustuse kohta, mida teenuseosutaja või töövõtja saab lepingu täitmisel kasutada;
- j) märke selle kohta, kui suure lepinguosa suhtes kavatseb ettevõtja sõlmida allhankelepinguid;
- k) tarnitavate toodete puhul:
 - i) näidised, kirjeldused või fotod, mille autentsust tuleb avaliku sektori hankija nõudel tõendada;
 - ii) ametlike kontrolliasutuste või pädevaks tunnistatud ametite koostatud tõendid, mis kinnitavad toodete vastavust, viidates selgesti teatavatele tehnilistele kirjeldustele või standarditele.“

15 Direktiivi 2014/24 artikli 63 „Teiste üksuste suutlikkusele toetumine“ lõikes 1 on sätestatud:

„Artikli 58 lõike 3 kohaste majandusliku ja finantsseisundi kriteeriumite ning artikli 58 lõike 4 kohaste tehnilise ja kutsealase suutlikkuse kriteeriumite täitmisel võib ettevõtja vajaduse korral ja konkreetse lepingu puhul toetuda teiste üksuste suutlikkusele, olenemata nendevaheliste suhete õiguslikust laadist. XII lisa II osa punktis f sätestatud haridust ja kutsekvalifikatsiooni või asjakohast töökogemust puudutavate kriteeriumite osas võivad ettevõtjad toetuda aga üksnes teiste üksuste suutlikkusele, kui viimati nimetatud teevad selliseid ehitustöid ja osutavad selliseid teenuseid, mille jaoks selline suutlikkus on nõutav. Kui ettevõtja soovib toetuda teiste üksuste suutlikkusele, tõendab ta avaliku sektori hankijale, et vajalikud vahendid on talle kättesaadavad, näiteks esitades sellistelt üksustelt saadud vastava kinnituse.

Avaliku sektori hankija kontrollib vastavalt artiklitele 59, 60 ja 61, kas need teised üksused, kelle suutlikkusele ettevõtja kavatseb toetuda, vastavad asjaomastele kvalifitseerimise tingimustele ning kas

nende puhul kehtivad artikli 57 kohased kõrvaldamise alused. Avaliku sektori hankija nõuab, et ettevõtja asendaks üksust, kes ei vasta asjakohasele kvalifitseerimise tingimusele või kelle puhul esinevad kohustusliku kõrvaldamise alused. Avaliku sektori hankija võib nõuda või liikmesriik võib teda kohustada nõudma, et ettevõtja asendaks üksust, kelle puhul esinevad mittekohustusliku kõrvaldamise alused.

Kui ettevõtja toetub teiste üksuste suutlikkusele seoses majandusliku ja finantsseisundiga seotud kriteeriumitega, võib avaliku sektori hankija nõuda, et ettevõtja ja vastavad üksused on ühiselt vastutavad lepingu täitmise eest.

Samadel tingimustel võib artikli 19 lõikes 2 osutatud ettevõtjate rühm toetuda sama rühma teiste osaliste või teiste üksuste suutlikkusele.“

16 Direktiivi artikkel 70 „Lepingute täitmise tingimused“ on sõnastatud järgmiselt:

„Avaliku sektori hankija võib sätestada lepingu täitmise eritingimused, tingimusel et need on seotud lepingu esemega artikli 67 lõike 3 tähenduses ning need on esitatud hanketeates või hankedokumentides. Need tingimused võivad hõlmata majanduslikke, innovaatilisusega seotud, keskkonnaalaseid, sotsiaalseid või tööhõivealaseid kaalutlusi.“

Direktiiv 89/665

17 Direktiivi 89/665 artiklis 1 „Läbivaatamise korra reguleerimisala ja kättesaadavus“ on ette nähtud:

„1. „Käesolevat direktiivi kohaldatakse [direktiivis 2014/24] osutatud lepingute suhtes, välja arvatud juhul, kui sellistele lepingutele kehtib erand vastavalt kõnealuse direktiivi artiklitele 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17 ja 37.

[...]

Liikmesriigid võtavad seoses direktiivi 2014/24/EL või direktiivi 2014/23/EL kohaldamisalasse jäävate lepingutega vajalikud meetmed tagamaks, et avaliku sektori hankijate tehtud otsuseid saaks läbi vaadata tõhusalt ja eelkõige võimalikult kiiresti kooskõlas selle direktiivi artiklitega 2–2f, kui põhjenduseks on kõnealuste otsuste vastuolu riigihankeid reguleeriva liidu õigusega või seda õigust üle võtvate siseriiklike eeskirjadega.

[...]

3. Liikmesriigid tagavad, et läbivaatamise kord koos üksikasjalike eeskirjadega, mida nad võivad kehtestada, oleks kättesaadav mis tahes isikutele, kellel on või on olnud huvi konkreetse lepingu vastu või kes on väidetava rikkumise tõttu kahju kannatanud või võivad kahju kannatada.

[...]

5. Liikmesriigid võivad nõuda, et asjaomane isik esitaks kõigepealt läbivaatamisnõude [hankijale]. Sellisel juhul tagavad liikmesriigid, et nimetatud nõude esitamine peatab koheselt võimaluse sõlmida leping.

[...]

Esimeses lõigus osutatud peatamine lõpeb pärast vähemalt 10 kalendripäeva pikkust tähtaega alates sellele päevale järgnevast päevast, kui [hankija] saatis oma vastuse faksi teel või elektrooniliste vahendite abil, või kui kasutati muid sidevahendeid, pärast vähemalt 15 kalendripäeva alates sellele päevale järgnevast päevast, kui [hankija] saatis oma vastuse, või vähemalt 10 kalendripäeva alates vastuse saamisele järgnevast päevast.“

18 Direktiivi artikli 2 „Läbivaatamise korra nõuded“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et seoses artiklis 1 määratud läbivaatamise korraga võetavad meetmed sisaldavad järgmisi volitusi:

- a) võtta esimesel võimalusel vahemenetluse korras ajutisi meetmeid väidetava rikkumise heastamiseks või asjaomaste huvide edasise kahjustamise vältimiseks, sealhulgas meetmeid, mille eesmärk on riigihankelepingu sõlmimise menetluse või [hankija] otsuse rakendamise peatamine või selle peatamise tagamine;
- b) tühistada ebaseaduslikud otsused või tagada nende tühistamine ning kõrvaldada pakkumiskutsest, lepingudokumentidest ning teistest kõnesolevat pakkumismenetlust käsitlevatest dokumentidest diskrimineerivad tehnilised, majanduslikud või finantsnäitajad;
- c) maksta kahjustasu isikutele, kellele on rikkumisega kahju tekitatud.“

19 Direktiivi 89/665 algset redaktsiooni oli enne direktiiviga 2014/23 tehtud muudatusi muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2007. aasta direktiiviga 2007/66/EÜ (ELT 2007, L 335, lk 31), et tõhustada riigihankelepingute sõlmimise läbivaatamise korda. Viimati nimetatud direktiivi põhjenduses 36 oli märgitud, et selle direktiiviga tunnustatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) tunnustatud põhimõtteid ning et direktiivi eesmärk on eelkõige tagada, et harta artikli 47 esimeses ja teises lõigus sätestatud õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele peetakse täielikult kinni.

Direktiiv 2016/943

20 Direktiivi 2016/943 põhjendustes 4 ja 18 on märgitud:

„(4) Innovaatilisi ettevõtjaid ohustavad aina enam ärisaladuste omastamisele suunatud ebaausad tegevused, nagu vargus, loata kopeerimine, majandusspionaaž või konfidentsiaalsusnõuete rikkumine, mis võivad lähtuda nii liidust kui ka väljastpoolt. Viimase aja suundumused, nagu üleilmastumine, allhangete sagenemine, tarneahelate pikenedamine ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia levinum kasutamine, suurendavad sellise tegevuse ohtu. Ärisaladuse ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine ei lase ärisaladuse seaduslikul omajal oma innovatsiooni tulemustest esimese turuletulijana tulu saada. Kogu liitu hõlmavate tulemuslike ja võrreldavate ärisaladusi kaitsvate õiguslike vahendite puudumine vähendab stiimuleid piiriüleseks innovatsiooniks siseturul ega lase ära kasutada ärisaladuste kui majanduskasvu ja tööhõive tõukejõu kõiki võimalusi. See takistab innovatsiooni ja loovust ning investeringud vähenevad, kahjustades siseturu tõrgeteta toimimist ja nõrgestades selle võimet suurendada majanduskasvu.

[...]

(18) Lisaks tuleks käesoleva direktiivi kohaldamisel käsitada seaduslikuna sellist ärisaladuste omandamist, kasutamist või avalikustamist, mis on õiguses ette nähtud või lubatud. See puudutab eelkõige ärisaladuste omandamist ja avalikustamist seoses töötajate esindajate teavitamise, nendega konsulteerimise ja nende osalemise õiguse teostamisega kooskõlas liidu õiguse ning liikmesriigi õiguse ja tavadega ning seoses töötajate ja tööandjate huvide kollektiivse kaitse, sealhulgas ühise otsusetegemisega, ning ärisaladuse omandamist või avalikustamist liidu või liikmesriigi õiguse kohaselt tehtava kohustusliku auditi raames. Ärisaladuse omandamise käsitlemine seaduslikuna ei tohiks siiski piirata liidu või liikmesriigi õigusega teabe saajale või omandajale pandud ärisaladust puudutava konfidentsiaalsuskohustuse või ärisaladuse kasutamise piirangu kohaldamist. Eelkõige ei tohiks käesolev direktiiv vabastada riigiasutusi konfidentsiaalsuskohustustest, mida nad peavad täitma seoses ärisaladuste omajate poolt neile edastatud teabega, olenemata sellest, kas need kohustused on sätestatud liidu või liikmesriigi õiguses. Sellised konfidentsiaalsuskohustused hõlmavad muu hulgas kohustusi seoses avaliku sektori hankijale hankemenetluste raames edastatud teabega, nagu on sätestatud näiteks [...] [direktiivis 2014/24].“

21 Selle direktiivi artikkel 1 „Reguleerimise ja kohaldamisala“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesoleva direktiiviga sätestatakse normid, mis käsitlevad ärisaladuste kaitset ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise eest.

[...]

2. Käesolev direktiiv ei mõjuta:

[...]

b) selliste liidu või liikmesriikide normide kohaldamist, millega ärisaladuse omajaid kohustatakse avalikes huvides avalikustama teavet, sealhulgas ärisaladusi, üldsusele või haldus- või õigusasutustele, et kõnealused asutused saaksid oma ülesandeid täita;

c) selliste liidu või liikmesriigi normide kohaldamist, mis nõuavad või võimaldavad liidu institutsioonidel ja asutustel või riigiasutustel avalikustada ettevõtjate esitatud teavet, mis on kõnealuste institutsioonide, asutuste või riigiasutuste valduses vastavalt liidu või liikmesriigi õiguses sätestatud kohustustele ja eelisõigustele;

[...]“.

22 Direktiivi artikli 3 „Ärisaladuste seaduslik omandamine, kasutamine ja avalikustamine“ lõikes 2 on sätestatud:

„Ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist peetakse seaduslikuks sel määral, mil liidu või liikmesriigi õigus sellist omandamist, kasutamist või avalikustamist nõuab või lubab.“

- 23 Direktiivi artikli 4 „Ärisaladuste ebaseaduslik omandamine, kasutamine ja avalikustamine“ lõike 2 punktis a on ette nähtud:

„Ärisaladuse omandamist ärisaladuse omaja nõusolekuta käsitatakse ebaseaduslikuna, kui see on toimunud järgmisel viisil:

- a) volitamata juurdepääs dokumentidele, esemetele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis on ärisaladuse omaja seadusliku kontrolli all ja mis sisaldavad ärisaladust või millest saab ärisaladuse tuletada, või nende omastamine või kopeerimine“.

- 24 Direktiivi 2016/943 artikli 9 „Ärisaladuste konfidentsiaalsuse säilitamine kohtumenetluse ajal“ lõikes 2 on sätestatud:

„Samuti tagavad liikmesriigid, et pädevad õigusasutused võivad poole nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel võtta konkreetseid meetmeid, mis on vajalikud sellise ärisaladuse või väidetava ärisaladuse konfidentsiaalsuse säilitamiseks, mida kasutati või millele viidati ärisaladuse ebaseadusliku omandamise, kasutamise või avalikustamisega seotud kohtumenetluses. Samuti võivad liikmesriigid lubada pädevatel õigusasutustel võtta selliseid meetmeid omal algatusel.

Esimeses lõigus viidatud meetmed peavad sisaldama vähemalt järgmist võimalust:

- a) piirata kas osaliselt või täielikult juurdepääsu ärisaladusi või väidetavaid ärisaladusi sisaldavatele dokumentidele, mille on esitanud pooled või kolmandad isikud, nii et juurdepääs oleks piiratud arvul isikutel;
- b) piirata juurdepääsu kohtuistungitele, mille käigus võidakse avalikustada ärisaladusi või väidetavaid ärisaladusi, ja kõnealuste kohtuistungitega seotud dokumentidele või ärakirjadele, nii et juurdepääsu omaks piiratud arv isikuid;
- c) teha muudele kui punktides a ja b osutatud piiratud isikute ringi kuuluvatele isikutele kättesaadavaks kohtuotsuse mittekonfidentsiaalne versioon, kust on eemaldatud ärisaladusi sisaldavad lõigud või kus neid lõike on redigeeritud.

Teise lõigu punktides a ja b osutatud isikute arv ei või olla suurem sellest, mis on vajalik, et tagada kohtumenetluse poolte õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, ning hõlmab iga poole puhul vähemalt üht füüsilist isikut ja kõnealuste kohtumenetluse poolte vastavaid advokaate või muid esindajaid.“

Leedu õigus

Riigihangete seadus

- 25 Leedu Vabariigi riigihangete seaduse (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „riigihangete seadus“) artiklis 20 „Konfidentsiaalsus“ on sätestatud:

„1. Avaliku sektori hankijal, hankekomiteel, selle liikmetel ja ekspertidel ning kõikidel teistel isikutel on keelatud avaldada kolmandatele isikutele teavet, mida pakkujad on neile andnud konfidentsiaalsena.

2. Pakkujate kogust või osalemistaotlust ei saa pidada konfidentsiaalseks, kuid ta võib märkida, et tema pakkumuses esitatud konkreetne teave on konfidentsiaalne. Konfidentsiaalne teave võib muu hulgas hõlmata ärisaladusi (tootmissaladusi) ja pakkumuse konfidentsiaalseid aspekte. Teavet ei saa kvalifitseerida konfidentsiaalseks:

- 1) kui see rikuks õigusnorme, mis näevad ette teabe avaldamise kohustuse või õiguse saada teavet, ja nende õigusnormide rakendusmääruisi;
- 2) kui sellega rikutakse käesoleva seaduse artiklites 33 ja 58 sätestatud kohustusi seoses sõlmitud lepingute avaldamisega, taotlejate ja pakkujate teabega, sealhulgas teabega hanketeates nimetatud asjade, teenuste või ehitustööde hinna kohta, välja arvatud nende osade kohta;
- 3) kui see teave on esitatud dokumentides, mis tõendavad, et pakkujate suhtes ei kehti ükski kõrvaldamise alus, et pakkujate täidab suutlikkuse nõudeid ning kvaliteedijuhtimise ja keskkonnakaitse norme, välja arvatud teave, mille avalikustamine rikuks Leedu Vabariigi isikuandmete kaitse seaduse sätteid või pakkujate kohustusi, mis tulenevad kolmandate isikutega sõlmitud lepingutest;
- 4) kui see teave puudutab ettevõtjaid ja alltöövõtjaid, kelle suutlikkusele pakkujate tugineb, välja arvatud teave, mille avalikustamine rikuks isikuandmete kaitse seaduse sätteid.

3. Kui avaliku sektori hankija kahtleb pakkujate pakkumuses sisalduva teabe konfidentsiaalsuses, palub ta pakkujal näidata, miks kõnealune teave on konfidentsiaalne. [...]

4. Huvitatud pakkujad võivad kuni kuue kuu jooksul pärast lepingu sõlmimist taotleda, et hankija võimaldaks neil tutvuda eduka pakkujate pakkumuse või taotlusega (taotlejatel nende teiste pakkujate taotlustega, kellel on palutud esitada pakkumus või osaleda dialoogis), kuid teavet, mille on taotlejad või pakkujad kvalifitseerinud konfidentsiaalseks, rikkumata sealjuures käesoleva artikli lõiget 2, ei tohi avaldada.

[...]“.

26 Selle seaduse artikli 45 „Pakkujate ning tema osalemistaotluse või pakkumuse hindamise üldpõhimõtted“ lõikes 3 on ette nähtud:

„Kui taotleja või pakkujate on esitanud ebatäpseid, mittetäielikke või ebaõigeid dokumente või andmeid hankedokumentides ette nähtud nõuetele vastavuse kohta või kui ta ei ole selliseid dokumente või andmeid esitanud, peab avaliku sektori hankija võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtteid rikkumata nõudma taotlejalt või pakkujalt selliste dokumentide või andmete parandamist, lisamist või täpsustamist tema määratava mõistliku tähtaja jooksul. Parandada, täiendada, täpsustada või lisaks esitada võib üksnes dokumente või andmeid, mis käsitlevad pakkujate kõrvaldamise aluste puudumist, tema vastavust suutlikkuse nõuetele, kvaliteedijuhtimise ja keskkonnakaitse kriteeriumidele, pakkujate antud volituste osalemistaotluse või pakkumuse allkirjastamiseks, ühistegevuse lepingut ning dokumenti, mis tõendab pakkumuse ja nende dokumentide kehtivust, mis ei ole seotud lepingu eseme, selle tehniliste näitajate, lepingu täitmise tingimuste või pakkumuse maksumusega. Muid pakkujate pakkumuse dokumente võib parandada, täiendada või täpsustada vastavalt käesoleva seaduse artikli 55 lõikele 9.“

27 Nimetatud seaduse artikli 46 „Pakkuja kõrvaldamise alused“ lõige 4 sätestab:

„Avaliku sektori hankija kõrvaldab pakkuja hankemenetlusest, kui:

[...]

4) see pakkuja on hankemenetluses varjanud teavet või esitanud valeandmeid käesolevas artiklis ja käesoleva seaduse artiklis 47 sätestatud nõuete täitmise kohta ning avaliku sektori hankija võib seda asjaolu mis tahes õiguslikul viisil tõendada või pakkuja ei ole suuteline esitada käesoleva seaduse artikli 50 kohaselt nõutavaid tõendavaid dokumente, kuna ta on esitanud valeandmeid. [...]

28 Riigihangete seaduse artiklis 52 „Teabe varjamine, valeandmete esitamine või dokumentide esitamata jätmine“ on ette nähtud:

„1. Avaliku sektori hankija avaldab hiljemalt 10 päeva jooksul Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema's [(riigihangete portaal, Leedu)] Viešųjų pirkimų tarnyba [(riigihangete amet, Leedu)] kehtestatud eeskirjade kohaselt teabe pakkuja kohta, kes on hankemenetluses andmeid varjanud või esitanud valeandmeid käesoleva seaduse artiklites 46 ja 47 sätestatud nõuete täitmise kohta või kes ei ole esitanud käesoleva seaduse artikli 50 kohaselt nõutavaid tõendavaid dokumente, kuna ta on esitanud valeandmeid, kui:

1) see pakkuja on hankemenetlusest kõrvaldatud;

2) on tehtud kohtuotsus.

[...].“

29 Riigihangete seaduse artikli 55 „Pakkumuste hindamine ja võrdlemine“ lõige 9 sätestab:

„Avaliku sektori hankija võib käesoleva seaduse artikli 45 lõike 3 kohaselt nõuda, et pakkujad parandaksid, täiendaksid või täpsustaksid oma pakkumusi, kuid ta ei saa pakkujatele nõuda, neile soovitada või neil võimaldada muuta avatud või piiratud hankemenetluses esitatud pakkumuse olulisi elemente või võistleva dialoogi, läbirääkimistega hankemenetluse või väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse käigus esitatud lõpliku pakkumuse olulisi elemente, see tähendab muuta hinda või teha muid muudatusi, mis viiks hankedokumentidele mittevastava pakkumuse hankedokumentidega vastavusse. Kui avaliku sektori hankija avastab pakkumuste läbivaatamisel hinna või kulude arvutamisel tehtud vead, peab ta paluma pakkujal need avastatud vead tema poolt kindlaks määratud tähtaja jooksul parandada, muutmata hindu või kulusid, mis sisaldasid pakkumuses ajal, mil tema sellest pakkumusest teada sai. Kui pakkuja parandab oma pakkumuses avastatud arvutusvigu, võib ta parandada hinna- või kuluelemente, kuid ta ei saa hinna- või kuluelementidest loobuda ega lisada hinnale või kuludele uusi elemente.“

30 Seaduse artikli 58 „Hankemenetluste tulemuste teatavakstegemine“ lõikes 3 on sätestatud:

„Käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud juhtudel ei tohi avaliku sektori hankija esitada teavet, mille avalikustamine riikuks teabe- ja andmekaitse-eeskirju või oleks vastuolus üldiste huvidega, kahjustaks konkreetse pakkuja õigustatud ärihuve või mõjutaks pakkujatevahelist konkurentsi.“

Leedu Vabariigi tsiviilkohtumenetluse seadustik

31 Leedu Vabariigi tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas) artikkel 10¹ „Erisätted ärisaladuste kaitse kohta“ sätestab:

„1. Käesolev artikkel näeb ette erisätted ärisaladuste kaitse kohta nende saladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avaldamisega seotud kohtuasjades ning muudes tsiviilasjades.

2. Kui on alust arvata, et ärisaladus võidakse avaldada, määrab kohus poolte nõuetekohaselt põhjendatud taotlusel või omal algatusel põhjendatud määrusega isikud, kes võivad:

1) tutvuda faili osadega, mis sisaldavad teavet, mis kujutab või võib kujutada endast ärisaladust; teha ja saada väljavõtteid, duplikaate ja koopiaid (digikoopiaid);

2) osaleda kinnistel kohtuistungitel, mille käigus võidakse avaldada teavet, mis kujutab või võib kujutada endast ärisaladust, ja tutvuda nende kohtuistungite protokollidega;

3) saada tõestatud ärakiri (digikoopia) kohtuotsusest või määrusest, mis sisaldab teavet, mis kujutab või võib kujutada endast ärisaladust.

3. Käesoleva artikli lõikes 2 osutatud isikute arv ei tohi olla suurem, kui on vajalik, et tagada õigus kohtulikule kaitsele ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele. Need isikud on vähemalt järgmised:

1) kui pool on füüsiline isik: ta ise ja tema esindaja;

2) kui pool on juriidiline isik: vähemalt üks füüsiline isik, kes juhib asja juriidilise isiku nimel, ja tema esindaja.

4. Kohaldades käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud piiranguid, võtab kohus arvesse vajadust tagada õigus kohtulikule kaitsele ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, menetlusosaliste ja teiste menetluses osalevate isikute õigustatud huve ning kahju, mis võib nende piirangute kohaldamisest või kohaldamata jätmisest tekkida.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

32 Hankija kuulutas 27. septembril 2018 avaldatud hanketeatega välja rahvusvahelise avatud hankemenetluse, et sõlmida riigihankeleping Neringa (Leedu) omavalitsuse olmejäätmete kogumisega ja jäätmeveoga Klaipėda piirkonna (Leedu) jäätmekäitlusrajatistesse seotud teenuste ostmiseks.

33 Hankija määratles selles teates tehnilise kirjelduse. Eelkõige nägi ta ette, et teenuseosutaja on kohustatud kasutama olmejäätmete kogumise sõidukeid, mis peavad vastama vähemalt Euro 5 standardile ja olema varustatud püsivalt töötava geograafilise asukoha süsteemi (GPS) saatjaga, nii et hankijal oleks võimalik kindlaks teha sõiduki täpne asukoht ja täpne marsruut.

- 34 Teates oli esitatud ka hankelepingu täitmiseks vajalik pakkujate kutsealase ja tehnilise suutlikkuse kirjeldus ning nende majandusliku ja finantsseisundi kirjeldus. Ta täpsustas selle kohta, et iga pakkuja peab esitama kinnituse vabas vormis selle kohta, et tema keskmine aastakäive segaolmejäätmete kogumisel ja veol kolmel eelneval aastal või alates tema registrisse kandmise kuupäevast, kui ta on selle tegevusega tegelenud alla kolme aasta, ei ole olnud väiksem kui 200 000 eurot ilma käibemaksuta.
- 35 Hankija sai kolm pakkumust, sealhulgas Ecoservice'i ja Groupement'i pakkumused.
- 36 Hankija tegi 29. novembril 2018 pakkujatele teatavaks pakkumuste hindamise tulemuse ja nende lõpliku järjestuse. Hankeleping sõlmiti Groupement'iga tema pakkumuse madalama hinna tõttu, Ecoservice oli asetatud teisele järjekohale.
- 37 Ecoservice palus 4. detsembril 2018 hankijalt riigihangete seaduse artikli 20 lõike 4 alusel võimalust tutvuda asjaoludega, millest hankija oli selle järjestuse tegemisel lähtunud, ning eelkõige soovis ta tutvuda Groupement'i pakkumusega.
- 38 6. detsembril 2018 sai Ecoservice tutvuda selles pakkumuses sisalduva mittekonfidentsiaalse teabega.
- 39 Kuna Ecoservice leidis, et Groupement'il puudub nõutav kvalifikatsioon, esitas ta 10. detsembril 2018 hankijale hankemenetluse tulemuste vaidlustuse. Ta väitis esiteks, et ükski Groupement'i liige ei saanud olla täitnud kohalike segaolmejäätmete kogumis- ja veolepinguid summas 200 000 eurot kolme eelneva aasta jooksul. Ta täpsustas sellega seoses, et kuna Parsekas ei osuta segaolmejäätmete käitlemise teenuseid, siis oleks hankija pidanud paluma tal selgitada esitatud kinnitust, mille kohaselt ta oli täitnud segaolmejäätmete käitlemise lepinguid summas 235 510,79 eurot. Teiseks väitis Ecoservice, et Groupement'il ei ole nõutavat tehnilist suutlikkust.
- 40 Hankija lükkas 17. detsembril 2018 selle vaidlustuse tagasi, märkides eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul lakooniliselt, et Groupement vastas Ecoservice'i vaidlustatud kahele kvalifitseerimise tingimusele.
- 41 Ecoservice esitas 27. detsembril 2018 selle otsuse peale kaebuse Klaipėdos apygardos teismasele (Klaipėda regionaalne kohus, Leedu), paludes eelkõige kohustada hankijat esitama Groupement'i pakkumus ja kirjavahetus, mida viimane oli hankijaga pidanud. Ecoservice, kes väitis, et kõik tõendid tuleb kohtule esitada, sõltumata nende konfidentsiaalsusest, leidis, et tal on oma nõuete täpsustamiseks vaja neid dokumente, millest osad ei ole konfidentsiaalsed.
- 42 See kohus andis 3. jaanuari 2019. aasta otsusega hankijale korralduse esitada Ecoservice'ile kõik nõutud dokumendid.
- 43 Oma 11. jaanuari 2019. aasta menetlusdokumendis, mille ta esitas pärast seda korraldust, väitis hankija esiteks, et vaidlustuse menetlemise käigus oli ta palunud Groupement'il esitada talle selgitusi tema sõlmitud jäätmekäitlusteenuste lepingute kohta. Groupement esitas nõutud teabe, täpsustades samas, et suur osa edastatud teabest on konfidentsiaalne ja järelikut tuleb seda kaitsta kolmandatele isikutele avalikustamise eest. Leides samuti, et sellel teabel on Groupement'i jaoks äriiline väärtus ja et selle avalikustamine konkurentidele võib tekitada talle kahju, ei edastanud hankija seda teavet kohtule, et mitte rikkuda riigihangete seaduse artiklit 20. Ta esitas seega üksnes Groupement'i pakkumuse mittekonfidentsiaalse teabe, märkides samas, et esitab kohtule konfidentsiaalse teabe, kui viimane seda temalt uuesti palub.

- 44 Teiseks palus hankija jätta kaebus rahuldamata põhjendusel, et täiendavad selgitused, mille ta Groupement'ilt sai ja viimase ruumides läbi viidud kontroll kinnitasid, et kõnealust pakkumust oli hinnatud nõuetekohaselt.
- 45 Klaipėdos apygardos teismas (Klaipėda regionaalne kohus) piiras 15. jaanuari 2019. aasta kohtumäärusega dokumentide esitamise kohustust Groupement'i pakkumuse ja sellele lisatud dokumentidega ning määras nende esitamise 25. jaanuariks 2019.
- 46 Hankija esitas 25. jaanuaril 2019 sellele kohtule nõutud dokumendid, eristades need vastavalt sellele, kas need sisaldavad konfidentsiaalset teavet või mitte. Teave, mille kohta Groupement väitis, ilma et hankija oleks sellele vastu vaielnud, et see oli konfidentsiaalne, oli adresseeritud ainult nimetatud kohtule. Lisaks palus hankija kohtul mitte võimaldada Ecoservice'il tutvuda Groupement'i pakkumuses sisalduva konfidentsiaalse teabega ja kvalifitseerida see teave toimiku mitteavalikuks teabeks.
- 47 Esimese astme kohus rahaldas 30. jaanuari 2019. aasta kohtumäärusega hankija taotlused, et talle esitatud Groupement'i pakkumuses sisalduv teave tunnistataks ühelt poolt konfidentsiaalseks ja teiselt poolt, et seda ei avaldataks.
- 48 14. veebruari 2019. aasta määrusega, mille peale ei saa edasi kaevata, jättis see kohus Ecoservice'i 11. veebruaril 2019 esitatud taotluse kõigi toimiku materjalidega tutvumiseks rahuldamata.
- 49 21. veebruari 2019. aasta määrusega, mille peale ei saa edasi kaevata, jättis nimetatud kohus rahuldamata Ecoservice'i 12. veebruari 2019. aasta taotluse, et Parsekas'ele antaks korraldus esitada andmeid tema sõlmitud jäätmekäitluslepingute kohta.
- 50 Klaipėdos apygardos teismas (Klaipėda regionaalne kohus) jättis 15. märtsi 2019. aasta otsusega Ecoservice'i kaebuse rahuldamata põhjendusel, et Groupement'il on nõutav kvalifikatsioon.
- 51 Lietuvos apeliacinis teismas (Leedu apellatsioonikohus) tühistas Ecoservice'i esitatud apellatsioonkaebust lahendades 30. mai 2019. aasta kohtuotsusega nii esimese astme kohtu otsuse kui ka hankija otsuse pakkumuste paremusjärjestuse kohta. Apellatsioonikohus kohustas hankijat ka pakkumusi uuesti hindama.
- 52 Hankija esitas Lietuvos Aukščiausiasis Teismasele (Leedu kõrgeim kohus) kassatsioonkaebuse.
- 53 Ecoservice palus 26. juulil 2019 enne kassatsioonkaebusele vastuse esitamist Lietuvos Aukščiausiasis Teismaselt (Leedu kõrgeim kohus) luba tutvuda konfidentsiaalsete dokumentidega, mille hankija oli esitanud esimeses kohtuastmes, peites äriselt tundliku teabe.
- 54 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib esiteks, et hanketeates sisalduvaid pakkujate kvalifitseerimise teatud nõudeid võib käsitada nii ettevõtja finants- ja majanduslikku seisundit kui ka tema tehnilist ja kutsealast suutlikkust puudutavate tingimustena, aga ka tehnilise kirjeldusena või riigihankelepingu täitmise tingimustena.
- 55 Nende nõuete laad tuleb aga kindlaks teha, kuna vastavalt riigihangete seaduse artikli 45 lõikele 3 ja artikli 55 lõikele 9 erineb kohustus või võimalus parandada mõnda pakkuja kinnitust sõltuvalt sellest, kas vaidlusalune teave puudutab pakkuja kvalifitseerimist või tema esitatud pakkumust.

- 56 Teiseks tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul küsimus pakkuja esitatud konfidentsiaalse teabe kaitse ja teiste pakkujate kaitseõiguste tõhususe kaalumisest.
- 57 Käesoleval juhul püüdis Ecoservice edutult saada võimalust tutvuda Groupement'i pakkumusega tulemusetuks. Hankija ise eelistas väga aktiivselt Groupement'i õigust tema konfidentsiaalse teabe kaitsele. Niisugune Leedus levinud praktika viib selleni, et pakkujate õigused on vaid osaliselt kaitstud. Nimelt on hankemenetlusest kõrvaldatud pakkujatel riigihankepinguid puudutavates vaidlustes vähem teavet kui teistel nende vaidluste pooltel. Lisaks sõltub nende õiguste tõhus kaitse kohtu otsusest kvalifitseerida teave, mille esitamist nad nõuavad, konfidentsiaalseks. Otsus, millega kohus sellise teabe avaldamise nõuet ei rahulda, võib vähendada kõrvaldatud pakkuja võimalusi, et rahuldatakse kaebus, mille ta edukaks tunnistamise otsuse peale on esitanud.
- 58 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib esiteks, et ta on muu hulgas otsustanud riigihangete valdkonnas, et riigihangete seaduse artiklis 20 sätestatud pakkujate õigus pakkumuses esitatud konfidentsiaalse teabe kaitsele puudutab üksnes teavet, mis tuleb kvalifitseerida ärisaladuseks või tööstussaladuseks vastavalt leedu Vabariigi tsiviilseadustiku (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso) artikli 1.116 lõikele 1, mis sisuliselt vastab direktiivi 2016/943 sätetele. Teiseks tuleb pakkuja õigust tutvuda teise pakkuja pakkumusega pidada potentsiaalselt rikutud õiguste kaitse lahutamatuks osaks.
- 59 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib siiski küsimus, milline on hankijate kohustuste kaitsta neile pakkujate esitatud teabe konfidentsiaalsust täpne sisu ning milline on seos nende kohustuste ja kohustuse vahel tagada tõhus kohtulik kaitse kaebuse esitanud ettevõtjatele. Ta on seisukohal, et kuigi Euroopa Kohus rõhutas 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsuses Varec (C-450/06, EU:C:2008:91), et riigihankemenetlused põhinevad ettevõtjate ja hankijate vahelisel usaldussuhtel, näeb sellest kohtuotsusest hilisema direktiivi 2016/943 artikli 9 lõike 2 kolmas lõike ette, et igal juhul ei või menetluse pooltel olla erinevat teavet, sest vastasel juhul eiratakse õigust tõhusale kohtulikule kaitsele ja õigust õiglasele kohtulikule arutamisele. Ta täpsustab, et kuna see säte kohustab kohut tagama ettevõtjate õiguse tutvuda kohtuvaidluse poole ärisaladustega, siis võib tunnustada nende sellist õigust ka enne kohtumenetlust, eelkõige selleks, et nad saaksid teha teadliku otsuse kaebuse esitamise kohta.
- 60 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et siiski esineb oht, et teatavad ettevõtjad kuritarvitavad seda õigust, pöördudes hankija poole mitte oma õiguste kaitse tagamiseks, vaid üksnes selleks, et saada teavet oma konkurentide kohta. Siiski võimaldab kohtusse pöördumine neil ettevõtjatel igal juhul soovitud teavet saada.
- 61 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõdeb, et peale direktiivi 2016/943 põhjenduse 18 ei sisalda direktiiv ühtegi erisätet hankemenetluste kohta. Ta rõhutas, et kuigi hankijad ei ole kaebusi käsitlevad asutused, annab riigisisese õiguses ette nähtud kohustuslik kohtueelne vaidluste lahendamise süsteem neile laialdase pädevuse teha ettevõtjatega koostööd, olgu need siis vaidlustajad või vastustajad. Hankijatel on ka eesmärgi tõttu kindlustada ettevõtjatele nende õiguste tõhus kaitse kohustus võtta oma pädevuse piires ja käsutuses olevate vahendite ulatuses meetmeid, mis on vajalikud, et tagada ettevõtjatele võimalus tõhusalt kaitsta huve, mida on väidetavalt rikutud. Seega võib direktiivi 2014/24 artiklit 21 ja direktiivi 89/665 vastavaid sätteid tõlgendada nii, et pakkujatel on õigus tutvuda teabega, mis kujutab endast teiste pakkujate ärisaladusi, mitte ainult kohtumenetluses, vaid ka eelnevas halduslikus vaidlustamismenetluses.

- 62 Kolmandaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus omal algatusel tõstatada küsimuse Groupement'i esitatud dokumentide hindamise kohta direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punkti h alusel ehk küsimuse, kas Groupement või vähemalt mõned selle liikmed ei ole esitanud hankijale valeandmeid nende vastavuse kohta hanketeates ette nähtud kvalifitseerimise tingimustele.
- 63 Eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldab Euroopa Kohtu praktikast, et Parsekase esitatud teave võib kujutada endast hooletust teabe esitamisel, mis on mõjutanud hankemenetluse tulemusi. Sellega seoses leiab ta, et Parsekas ei oleks pidanud välja tooma tulu, mida ta sai teiste ettevõtjatega sõlmitud ja täidetud lepingutest, kes osutasid segajäätmete käitlemisega seotud teenuste osa, ning lepingutest, mida ta ise täitis, kuid mille puhul segajäätmete käitlemine moodustas asjaomastest jäätmetest vaid väikese osa.
- 64 Lisaks tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kes märgib, et direktiivi 2014/24 artikli 57 lõiget 4 käsitlev Euroopa Kohtu praktika põhineb erilisel vastastikusel usaldusel hankija ja asjaomase pakkuja vahel, selles osas küsimus, kas liikmesriigi kohus võib kõrvale kalduda hankija hinnangust, et talle hankemenetluse käigus edastatud teave ei ole vale või eksitav.
- 65 Lõpuks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas juhul, kui ühistegevuse lepingu pooleks olev ettevõtja esitab andmeid, mis võivad olla valed, tuleb tema partnerid, kellega ta on esitanud ühise pakkumuse, vastavalt riigihangete seaduse artikli 46 lõike 4 punktile 4 ja artiklile 52 samuti kanda „nende ettevõtjate loetellu, kes on esitanud valeandmeid“, mis keelab neil ühe aasta jooksul osaleda teiste hankijate poolt välja kuulutatud hankemenetlustes.
- 66 Selle lahendusega, mis võib põhineda kõikide partnerettevõtjate solidaarsusel ja ühistel huvidel ning vastutusel, näib siiski olevat vastuolus nende ettevõtjate isikliku vastutuse põhimõte, mille kohaselt saab sanktsioone kohaldada üksnes ettevõtjale, kes on esitanud valeandmeid.
- 67 Selles olukorras otsustas Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Leedu kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas riigihanke tingimus, mille kohaselt on pakkujad kohustatud tõendama üksnes teatavate teenuste osutamisega seotud tegevusest (segaolmejäätmete käitlemine) saadud keskmise aastakäibe teatavat taset, kuulub direktiivi [2014/24] artikli 58 lõike 3 või lõike 4 kohaldamisalasse?
 2. Kas vastus esimesele küsimusele mõjutab pakkuja suutlikkuse hindamise meetodit, mille määratles Euroopa Kohus 4. mai 2017. aasta otsuses Esaprojekt (C-387/14)?
 3. Kas riigihanke tingimus, mille kohaselt peavad pakkujad tõendama, et [jäätmekäitluse] teenuse osutamiseks vajalikud sõidukid vastavad konkreetsetele tehnilistele nõuetele, mis muu hulgas hõlmavad saasteainete heitkoguseid (Euro 5 standard), GPS-saatjat, mahutavust jne, kuulub direktiivi 2014/24 artikli 58 lõike 4, artikli 42 – tõlgendatuna lähtuvalt VII lisast – või artikli 70 kohaldamisalasse?

4. Kas direktiivi [89/665] artikli 1 lõike 1 [neljandat] lõiku, mis sätestab läbivaatamise korra tõhususe põhimõtte, artikli 1 lõikeid 3 ja 5, direktiivi 2014/24 artiklit 21 ja direktiivi [2016/943] sätteid, eelkõige selle põhjendust 18 ja artikli 9 lõike 2 kolmandat lõiku (koos või eraldi tõlgendatuna, kuid ilma et see piiraks nende kohaldamist) tuleb tõlgendada nii, et kui riigihankeid reguleerivate riigisiseste õigusnormidega on sätestatud siduv kohtueelne vaidlustusmenetlus,
 - a) ja kui pakkuja on esitanud vaidlustuse, siis peab hankija avaldama talle kõik teise ettevõtja pakkumuse üksikasjad (sõltumata nende konfidentsiaalsusest), kui menetluse esemeks on konkreetselt teise pakkuja pakkumuse hindamise õiguspärasus ning vaidlustuse esitanud pakkuja on enne otsesõnu palunud hankijal need andmed esitada;
 - b) kas sõltumata vastusest eelmisele küsimusele peab hankija pakkuja vaidlustust, mis käsitleb konkurendi pakkumuse hindamise õiguspärasust, tagasi lükates igal juhul andma selge, ammendava ja konkreetse vastuse, isegi kui sellega kaasneb oht avaldada talle pakkumuses teatavaks tehtud konfidentsiaalset teavet?
5. Kas direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 [neljandat] lõiku, artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning artikli 2 lõike 1 punkti b, direktiivi 2014/24 artiklit 21 ja direktiivi 2016/943 sätteid, eelkõige selle põhjendust 18 (koos või eraldi tõlgendatuna, kuid ilma et see piiraks nende kohaldamist) tuleb tõlgendada nii, et hankija otsus keelduda avaldamast pakkuja teise pakkuja pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalset teavet on otsus, mille võib kohtus eraldi vaidlustada?
6. Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 89/665 artikli 1 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et pakkuja peab esitama hankijale selle otsuse peale vaidlustuse ja vajaduse korral kaebuse kohtule?
7. Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 [neljandat] lõiku ja artikli 2 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sõltuvalt teise pakkuja pakkumuse sisu kohta olemasoleva teabe mahust võib pakkuja esitada kohtule kaebuse ainult seoses keeldumisega anda talle teavet, seadmata samal ajal kahtluse alla hankija teiste otsuste õiguspärasust?
8. Sõltumata vastustest eelmistele küsimustele, kas direktiivi 2016/943 artikli 9 lõike 2 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et kui kohus on saanud kaebajalt taotluse kohustada kohtuvaidluse teist poolt esitama kohtule tõendid, et kohus edastaks need kaebajale, peab kohus sellise taotluse rahuldama, sõltumata hankija tegevusest hankemenetluse või vaidlustusmenetluse ajal?
9. Kas direktiivi 2016/943 artikli 9 lõike 2 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et kui kohus on jätnud rahuldamata kaebaja taotluse avaldada kohtuvaidluse teise poole konfidentsiaalset teavet, peaks kohus omal algatusel hindama nende andmete asjakohasust, mille avaldamist taotleti, ning nende mõju riigihankemenetluse õiguspärasusele?
10. Kas direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis h sätestatud pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamise alust saab Euroopa Kohtu 3. oktoobri 2019. aasta otsust *Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 (C-267/18, EU:C:2019:826)* arvesse võttes kohaldada nii, et kohus võib ettevõtja ja hankija vahelist vaidlust lahendada omal algatusel ja hankija hinnangut arvesse võtmata otsustada, et asjaomane pakkuja on tahtlikult või hooletusest esitanud hankijale eksitavat ja tõele mittevastavat teavet ning ta tuleb seetõttu hankemenetlusest kõrvaldada?

11. Kas direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punkti h tuleb selle direktiivi artikli 18 lõikes 1 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttest lähtuvalt tõlgendada ja kohaldada nii, et kui riigisisises õiguses on valeandmete esitamise eest ette nähtud täiendavad sanktsioonid (peale hankemenetlusest kõrvaldamise), võib neid sanktsioone kohaldada ainult isikliku vastutuse alusel, eelkõige siis, kui tõele mittevastava teabe esitasid ainult mõned hankemenetluses ühispakkumuse teinud ettevõtjate ühenduse liikmed (näiteks üks mitmest liikmest)?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 68 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/24 artiklit 58 tuleb tõlgendada nii, et ettevõtjate kohustus tõendada, et neil on kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas tegutsedes teatav keskmine aastakäive, kujutab endast kvalifitseerimise tingimust, mis on seotud nende majandusliku ja finantsseisundiga selle artikli lõike 3 tähenduses või nende tehnilise ja kutsealase suutlikkusega nimetatud artikli lõike 4 tähenduses.
- 69 Tuleb märkida, et selle direktiivi artikli 58 lõikes 1 on loetletud kolme liiki kvalifitseerimise tingimused, mida hankijad võivad ettevõtjate osalemiseks ette näha. Need tingimused, mis puudutavad ettevõtjate sobivust tegeleda asjaomase kutsetöoga, nende majanduslikku ja finantsseisundit ning tehnilist ja kutsealast suutlikkust, on täpsustatud vastavalt selle artikli lõigetes 2–4.
- 70 Lisaks tuleneb nimetatud direktiivi artikli 58 lõikest 3, et veendumaks, et ettevõtjatel oleks lepingu täitmiseks vajalik majanduslik ja finantsseisund, võivad hankijad eelkõige nõuda, et ettevõtjatel oleks teatav minimaalne aastakäive, sealhulgas teatav miinimumkäive hankelepinguga hõlmatud valdkonnas.
- 71 Sellest järeldub, et nõue, mille kohaselt peavad ettevõtjad tõendama, et neil on asjaomase hankelepinguga hõlmatud valdkonnas tegutsedes teatav keskmine aastakäive, vastab konkreetselt selle tingimuse määratlusele, mis põhineb majanduslikul ja finantsseisundil direktiivi 2014/24 artikli 58 lõike 3 tähenduses, ja jääb seega selle sätte kohaldamisalasse. Lisaks tuleneb selle direktiivi XII lisast „Tõendid kvalifitseerimise tingimuste puhul“ ja täpsemalt selle I osast, millele viitab direktiivi artikli 60 lõige 3, et nende dokumentide mitteammendavas loetelus, millega võib tõendada ettevõtja majanduslikku ja finantsseisundit, on ka „lepinguga hõlmatud valdkonnas esineva käibe aruanne“, mis toetab eeltoodud tõlgendust.
- 72 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2014/24 artiklit 58 tuleb tõlgendada nii, et ettevõtjate kohustus tõendada, et neil on kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas tegutsedes teatav keskmine aastakäive, kujutab endast kvalifitseerimise tingimust, mis on seotud nende ettevõtjate majandusliku ja finantsseisundiga selle artikli lõike 3 tähenduses.

Teine küsimus

- 73 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 3 koostoimes artikli 60 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui hankija on nõudnud, et ettevõtjatel oleks teatav minimaalne aastakäive kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas, võib ettevõtja tugineda oma majandusliku ja finantsseisundi tõendamisel tulule, mille on saanud selline ajutine ettevõtjate ühendus, millesse ta kuulus, ainult juhul, kui ta on konkreetse riigihankelepingu täitmisel tegelikult osalenud selle ühenduse tegevuses, mis on sarnane tegevusega selles riigihankes, mille jaoks nimetatud ettevõtja oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada püüab.
- 74 Selleks et tõendada oma majandusliku ja finantsseisundit direktiivi 2014/24 artikli 58 lõike 3 tähenduses, võib ettevõtja üldjuhul esitada selle direktiivi artikli 60 lõike 3 esimese lõigu kohaselt hankijale ühe või mitu direktiivi XII lisa I osas loetletud dokumenti. Direktiivi artikli 60 lõike 3 teine lõik näeb isegi ette, et kui ettevõtja ei saa hankija nõutud dokumente mõjuval põhjusel esitada, võib ta oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada hankija poolt asjakohaseks peetud muude dokumentidega.
- 75 Nagu nähtub direktiivi 2014/24 artikli 58 lõikest 3, võivad hankijad eelkõige nõuda, et ettevõtjatel oleks teatav minimaalne aastakäive, sealhulgas teatav miinimumkäive hankelepinguga hõlmatud valdkonnas.
- 76 Seega tuleneb sellest sättest, et kui hankijad määratlevad tingimused tagamaks, et ettevõtjatel on lepingu täitmiseks vajalik majanduslik ja finantsseisund, võivad nad otsustada nõuda, et ettevõtjatel oleks üldine minimaalne aastakäive või teatav miinimumkäive kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas, või neid kahte nõuet kombineerida.
- 77 Kui aga hankija kehtestas üksnes konkreetse minimaalse aastakäibe tingimuse, ilma et ta oleks nõudnud, et teatav miinimumkäive oleks saadud hankelepinguga hõlmatud valdkonnas, ei takista miski ettevõtjal tugineda tulule, mida sai ettevõtjate ajutine ühendus, kuhu ta kuulus, isegi kui ta ei ole konkreetse riigihankelepingu täitmisel tegelikult osalenud selle ühenduse tegevuses, mis on sarnane tegevusega selles riigihankes, mille jaoks nimetatud ettevõtja oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada püüab.
- 78 Seevastu juhul, kui hankija on nõudnud, et teatav miinimumkäive oleks tekkinud hankelepinguga hõlmatud valdkonnas, on sellel nõudel kaks eesmärki. Selle eesmärk on nimelt tuvastada ettevõtjate majanduslik ja finantsseisund ning näidata nende tehnilist ja kutsealast suutlikkust. Sellisel juhul on ettevõtja majanduslik ja finantsseisund sarnaselt tema tehnilisele ja kutsealasele suutlikkusele ainuüksi sellele ettevõtjale kui füüsilisele või juriidilisele isikule omased.
- 79 Sellest tuleneb, et viimasena nimetatud juhul saab ettevõtja oma majandusliku ja finantsseisundi tõendamiseks tugineda riigihankemenetluses tulule, mida sai ettevõtjate ajutine ühendus, kuhu ta kuulus, üksnes siis, kui ta on konkreetse riigihankelepingu täitmisel tegelikult osalenud selle ühenduse tegevuses, mis on sarnane tegevusega selles riigihankes, mille jaoks nimetatud ettevõtja oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada püüab.
- 80 Nimelt, kui ettevõtja tugineb sellise ettevõtjate ühenduse majanduslikule ja finantsseisundile, milles ta osales, tuleb seda seisundit hinnata sõltuvalt selle ettevõtja konkreetsest osalusest ning seega tema tegelikust panusest nimetatud ühenduselt selle riigihanke raames nõutud tegevusse (vt analoogia alusel 4. mai 2017. aasta kohtuotsus Esaprojekt, C-387/14, EU:C:2017:338, punkt 62).

- 81 Samuti tuleb direktiivi 2014/24 artikli 58 lõike 3 kontekstis – käesoleva kohtuotsuse punktis 78 nimetatud juhul – piirata käive, millele võib selle sätte alusel tugineda, selle käibega, mis on seotud asjaomase ettevõtja tegeliku osalusega ühenduselt eelneva riigihanke raames nõutud tegevuses.
- 82 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 3 koostoimes artikli 60 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui hankija on nõudnud, et ettevõtjatel oleks teatav minimaalne aastakäive kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas, võib ettevõtja tugineda oma majandusliku ja finantsseisundi tõendamisel tulule, mille on saanud selline ajutine ettevõtjate ühendus, millesse ta kuulus, ainult juhul, kui ta on konkreetse riigihankelepingu täitmisel tegelikult osalenud selle ühenduse tegevuses, mis on sarnane tegevusega selles riigihankes, mille jaoks nimetatud ettevõtja oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada püüab.

Kolmas küsimus

- 83 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 4 ning artikleid 42 ja 70 tuleb tõlgendada nii, et neid saab hanketeates sisalduvale tehnilisele nõudele kohaldada samaaegselt.
- 84 Sellega seoses tuleb asuda seisukohale, et direktiiv 2014/24 ei välista, et tehnilisi nõudeid võib käsitada nii tehnilise ja kutsealase suutlikkusega seotud kvalifitseerimise tingimustena kui tehnilise kirjeldusena ja/või lepingu täitmise tingimustena vastavalt selle direktiivi artikli 58 lõike 4, artikli 42 ja artikli 70 tähenduses.
- 85 Mis puudutab kvalifitseerimise tingimusi, mis on seotud ettevõtjate „tehnilise ja kutsealase suutlikkusega“ direktiivi 2014/24 artikli 58 lõike 4 tähenduses, siis tuleb märkida, et selle direktiivi XII lisa II osas loetletud tõendite hulgas on selle osa punktides g ja i ära toodud vastavalt „märke keskkonnajuhtimismeetmete kohta, mida ettevõtja saab lepingut täites kohaldada“ ja „dokumendid töövahendite, seadmete ja tehnilise varustuse kohta, mida teenuseosutaja või töövõtja saab lepingu täitmisel kasutada“.
- 86 Kuigi niisuguste tõenditega saab kinnitada ettevõtjate „tehnilist ja kutsealast suutlikkust“, näivad aga sellised tehnilised nõuded nagu need, mis puudutavad sõidukite saasteainete heitkoguseid (Euro 5 standard) ja kohustust varustada need sõidukid GPS-saatjaga, mis on kõne all käesolevas asjas, olevat seotud ettevõtjate „tehniliste ressursidega“ ja seega määratletud kvalifitseerimise tingimustena, mis puudutavad ettevõtjate „tehnilist ja kutsealast suutlikkust“ nimetatud artikli 58 lõike 4 tähenduses, kui riigihanke alusdokumentides on ette nähtud, et need on konkreetselt nõutud kui suutlikkus, mille kohta pakkujad peavad tõendama, et see on neil olemas või saab hankelepingu täitmise ajaks olema; eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on seda siiski kontrollida.
- 87 Mis puudutab „tehnilist kirjeldust“ direktiivi 2014/24 artikli 42 tähenduses, siis ilmneb selle artikli lõikest 3, et niisuguses kirjelduses on määratletud hanke esemeks olevate teenuste „nõutavad omadused“ ja need on sõnastatud kirjeldades kasutusomadusi või funktsionaalseid nõudeid, sealhulgas keskkonnanäitajaid, või viidates tehnilistele standarditele. Pealegi viitab nimetatud artikli lõige 1 direktiivi VII lisale, mille punkti 1 alapunktis b on seoses asjade või teenuste riigihankelepingutega täpsustatud, et tehniline kirjeldus asub „dokumendis, millega määratakse kindlaks asja või teenuse nõutud omadused nagu [...] keskkonnaohutuse ja kliimanäitajad [...]“. Seega võivad põhikohtuasjas kõne all olevad tehnilised nõuded, mis on tõesti sõnastatud

kirjeldades kasutusomadusi või funktsionaalseid nõudeid ja mis viitavad muu hulgas standardile Euro 5, mis puudutab sõidukite saasteainete heitkoguseid, kuuluda ka mõiste „tehniline kirjeldus“ alla.

- 88 Lõpuks, kuivõrd need nõuded näevad ette lepingu täitmisega seotud eritingimused, mis näivad olevat seotud lepingu esemega ja on ära toodud hanketeates või hankedokumentides, siis võivad need nõuded, mis võtavad arvesse innovaatususega seotud ja keskkonnavalaseid kaalutlusi, kuuluda samuti mõiste „lepingute täitmise tingimused“ alla direktiivi 2014/24 artikli 70 tähenduses, kui hankemenetluse alusdokumentidest ilmneb, et need on ette nähtud tingimustena, mida edukaks tunnustatud pakkuja peab hankelepingu täitmise ajal järgima; eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on seda kontrollida.
- 89 Sellega seoses tuleb täpsustada, et hankelepingu täitmise tingimuste järgimist ei tule hinnata hankelepingu sõlmimise hetkel. Sellest järeldub, et kui põhikohtuasjas kõne all olev nõue oleks kvalifitseeritud täitmise tingimuseks ja edukas pakkuja ei oleks vastanud sellele ajal, mil temaga sõlmiti hankeleping, siis selle tingimuse täitmata jätmine ei mõjuta seda, kas Groupement'iga hankelepingu sõlmimine on direktiivi 2014/24 sätetega kooskõlas.
- 90 Ühelt poolt võib sellist hanketeates sisalduvat nõuet, nagu on kõne all põhikohtuasjas, niisiis pidada kvalifitseerimise tingimuseks, mis on seotud tehnilise ja kutsealase suutlikkusega, või tehniliseks kirjelduseks või isegi hankelepingu täitmise tingimuseks. Teiselt poolt, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtul on muu hulgas tekkinud küsimus põhikohtuasjas kõne all olevate nõuete kooskõla kohta liidu õigusega, siis tuleb lisada, et direktiivi 2014/24 artikleid 42 ja 70 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole põhimõtteliselt vastuolus see, kui hankelepingu alusdokumentides on ette nähtud nõuded, mis täpsustavad nende sõidukite teatavaid tehnilisi omadusi, mida tuleb hankelepingu täitmisel kasutada, tingimusel et järgitakse riigihankelepingute sõlmimise üldpõhimõtteid, nagu need on ette nähtud selle direktiivi artikli 18 lõikes 1.
- 91 Tuleb rõhutada, et kolmanda küsimuse raames soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus samuti teada, kas kõnealuste nõuete kvalifitseerimine võib mõjutada esitatud pakkumuste täpsustamise ja parandamise võimalusi.
- 92 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2014/24 artikli 56 lõige 3 näeb ette, kui ettevõtja esitavad teave või dokumendid on või tunduvad olevat mittetäielikud või vigased või kui konkreetsed dokumendid on puudu, võib hankija juhul, kui direktiivi rakendavas riigisisises õiguses ei ole ette nähtud teisiti, nõuda asjaomaselt ettevõtjalt vastava teabe või dokumentide esitamist, lisamist, selgitamist või täiendamist sobiva tähtaja jooksul, tingimusel et selline nõue esitatakse täielikus kooskõlas võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtetega.
- 93 Nagu tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast Euroopa parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT 2004, L 134, lk 114; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132) sätete tõlgendamise kohta, mis põhineb eelkõige võrdse kohtlemise põhimõttel ja mida tuleb analoogia alusel kohaldada nimetatud artikli 56 lõike 3 kontekstis, ei saa ettevõtjalt selle sätte kohaselt selgituste nõudmisega siiski kõrvaldada sellist puudust, mis seisneb hankedokumentides nõutud dokumendi või andmete edastamata jätmises, kuna hankija peab rangelt kinni pidama enda poolt kindlaks määratud tingimustest. Lisaks ei või selline nõudmine viia selleni, et asjaomane pakkuja esitab midagi, mida saab tegelikult pidada uueks pakkumuseks (vt analoogia alusel 29. märtsi 2012. aasta kohtuotsus SAG ELV Slovensko jt,

C-599/10, EU:C:2012:191, punkt 40; 10. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Manova, C-336/12, EU:C:2013:647, punktid 36 ja 40, ning 28. veebruari 2018. aasta kohtuotsus MA.T.I. SUD ja Duemme SGR, C-523/16 ja C-536/16, EU:C:2018:122, punktid 51 ja 52).

- 94 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et hankija õiguse lubada edukal pakkujal oma esialgset pakkumust hiljem täiendada või selgitada, ulatus sõltub direktiivi 2014/24 artikli 56 lõike 3 sätete järgimisest, arvestades eelkõige võrdse kohtlemise põhimõtte nõudeid, mitte aga sellest, kas põhikohtuasjas kõne all olevad nõuded liigitatakse kvalifitseerimise tingimusteks, mis on seotud ettevõtjate „tehnilise ja kutsealase suutlikkusega“ direktiivi artikli 58 lõike 4 tähenduses, „tehnilise kirjelduseks“ direktiivi artikli 42 tähenduses või „lepingu täitmise tingimusteks“ nimetatud direktiivi artikli 70 tähenduses.
- 95 Seega tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 4 ning artikleid 42 ja 70 tuleb tõlgendada nii, et neid saab hanketeates sisalduvale tehnilisele nõudele kohaldada samaaegselt.

Neljas kuni üheksas küsimus

Sissejuhatavad märkused

- 96 Kuna neljas, viies, kaheksas ja üheksas küsimus puudutavad direktiivi 2016/943 sätete tõlgendamist, tuleb kindlaks teha, kas see direktiiv on kohaldatav ühelt poolt olukorras, kus pakkuja on esitanud hankijale taotluse saada konkurendi pakkumuses sisalduvat teavet, mida peetakse konfidentsiaalseks, ja olenevalt olukorrast vaidlustuse otsuse peale, millega on jäetud see taotlus kohustusliku kohtueelse vaidlustusmenetluse raames rahuldamata, ning teiselt poolt, kui kohtule on esitatud kaebus hankija otsuse peale, millega on see vaidlustus jäetud rahuldamata.
- 97 Arvestades direktiivi 2016/943 eesmärki, mis on sätestatud artikli 1 lõikes 1 koostoimes põhjendusega 4, puudutab see direktiiv üksnes ärisaladuse ebaseaduslikku omandamist, kasutamist või avalikustamist ega näe ette meetmeid ärisaladuste konfidentsiaalsuse kaitsmiseks muud liiki kohtumenetlustes, nagu riigihankemenetlusi puudutavad kohtumenetlused.
- 98 Lisaks on selle direktiivi artikli 4 lõike 2 punktis a ette nähtud, et ärisaladuse omandamist ärisaladuse omaja nõusolekuta käsitatakse ebaseaduslikuna, kui see on toimunud järgmisel viisil: volitamata juurdepääs dokumentidele, esemetele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis on ärisaladuse omaja seadusliku kontrolli all ja mis sisaldavad ärisaladust või millest saab ärisaladuse tuletada, või nende omastamine või kopeerimine.
- 99 Nagu tuleneb nimetatud direktiivi artikli 1 lõike 2 punktist c, ei mõjuta see direktiiv selliste liidu või liikmesriigi normide kohaldamist, mis nõuavad või võimaldavad liidu institutsioonidel ja asutustel või riigiasutustel avalikustada ettevõtjate esitatud teavet, mis on kõnealuste institutsioonide, asutuste või riigiasutuste valduses vastavalt liidu või liikmesriigi õiguses sätestatud kohustustele ja eelisõigustele. Direktiivi 2016/943 põhjenduses 18, millest lähtudes tuleb nimetatud sätet tõlgendada, on täpsustatud, et direktiiv ei tohiks vabastada riigiasutusi konfidentsiaalsuskohustustest, mida nad peavad täitma seoses ärisaladuste omajate poolt neile edastatud teabega, olenemata sellest, kas need kohustused on sätestatud liidu või liikmesriigi õiguses. Seega tuleb asuda seisukohale, et direktiiv 2016/943 ei vabasta riigiasutusi direktiivist 2014/24 tuleneda võivatest konfidentsiaalsuskohustustest.

- 100 Lõpuks on direktiivi 2016/943 artikli 3 lõikes 2 sätestatud, et ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist peetakse seaduslikuks sel määral, mil liidu või liikmesriigi õigus sellist omandamist, kasutamist või avalikustamist nõuab või lubab.
- 101 Selles kontekstis tuleb märkida, et direktiivi 2014/24 artikkel 21 koostoimes selle direktiivi põhjendusega 51 näeb ette, et põhimõtteliselt ei avalikusta hankija teavet, mille ettevõtjad on talle konfidentsiaalsena edastanud, ja et ta võib ettevõtjatele kehtestada nõudeid eesmärgiga kaitsta sellise teabe konfidentsiaalsust, mille hankijad hankemenetluse jooksul kättesaadavaks teevad.
- 102 Seega selleks, et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus, tõlgendab Euroopa Kohus direktiivide 2014/24 ja 89/665 asjaomaseid sätteid, milles on eelkõige täpsustatud hankijatele ja kohtutele kohaldatavad erinormid, mis käsitlevad neile riigihankemenetlustes esitatud dokumentide konfidentsiaalsuse kaitset.

Viies kuni seitsmes küsimus

- 103 Viienda kuni seitsmenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku, artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning artikli 2 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et hankija otsus keelduda avaldamast ettevõtjale teise ettevõtja taotluses või pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet on akt, mille peale saab edasi kaevata, ning kui liikmesriik, kelle territooriumil toimub kõnealune riigihankemenetlus, on hankijate tehtud otsuste vaidlustamiseks ette näinud kohustusliku kohtueelse vaidlustusmenetluse, peab selle otsuse kohtus vaidlustamisele eelnema haldusmenetluses vaidlustamine.
- 104 Sellega seoses tuleneb direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandast lõigust, et liikmesriigid peavad seoses direktiivi 2014/24 kohaldamisalasse kuuluvate riigihankelepingutega võtma vajalikud meetmed tagamaks, et hankijate otsuseid saaks läbi vaadata tõhusalt ning eelkõige võimalikult kiiresti, kooskõlas direktiivi 89/665 artiklites 2–2f sätestatud tingimustega, kui põhjenduseks on kõnealuste otsuste vastuolu riigihankeid reguleeriva liidu õigusega või seda õigust ülevõtivate riigisiseste õigusnormidega. Vastavalt nimetatud direktiivi artikli 1 lõikele 3 peab läbivaatamine olema võimalike liikmesriikide poolt kehtestatavate üksikasjalike eeskirjade kohaselt võimaldatud kõigile neile isikutele, kellel on või on olnud huvi konkreetse riigihankelepingu vastu ja kes on väidetava rikkumise tõttu kahju kannatanud või võivad kahju kannatada.
- 105 Lisaks tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et mõistet „hankijate otsused“ tuleb tõlgendada laialt. Väljendi „seoses [hanke]lepingutega“ kasutamine tähendab direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljanda lõigu sõnastuses seda, et kõik hankija otsused, mis kuuluvad liidu riigihankealaste eeskirjade kohaldamisalasse ja võivad neid eeskirju rikkuda, alluvad sama direktiivi artiklites 2–2f ette nähtud kohtulikule kontrollile. See sõnastus viitab seega üldiselt hankija otsustele, tegemata nende otsuste vahel vahet nende sisu või vastuvõtmise aja alusel ega näe seoses viidatud otsuste laadi ja sisuga ette ühtegi piirangut (vt selle kohta 5. aprill 2017. aasta kohtuotsus *Marina del Mediterráneo jt*, C-391/15, EU:C:2017:268, punktid 26 ja 27 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 106 Just selline mõiste „otsused, mille peale saab edasi kaevata“ lai tõlgendus, millest lähtudes on Euroopa Kohus leidnud, et hankija otsus, millega lubatakse ettevõtjal osaleda hankemenetluses, kujutab endast otsust direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljanda lõigu tähenduses (5. aprilli 2017. aasta kohtuotsus *Marina del Mediterráneo jt*, C-391/15, EU:C:2017:268, punkt 28, ja vt selle kohta seoses selle artikli lõikega 3 14. veebruari 2019. aasta kohtumäärus *Cooperativa*

Animazione Valdocco, C-54/18, EU:C:2019:118, punkt 36), peab kehtima ka otsuse puhul, millega hankija keeldub avaldamast ettevõtjale mõne taotleja või pakkuja esitatud konfidentsiaalseks peetavat teavet.

- 107 Kõigepealt, kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma seitsmenda küsimusega sisuliselt teada, kas edutu pakkuja võib esitada kohtule kaebuse ainult seoses keeldumisega anda talle konfidentsiaalseks peetavat teavet, seadmata samas kahtluse alla hankija teiste otsuste õiguspärasust, siis piisab, kui tõdeda, et direktiivis 89/665 ei leidu ühtegi sätet, millega oleks vastuolus see, kui niisugune pakkuja esitab kaebuse hankija otsuse peale, millega keelduti talle sellist teavet edastamast, olenemata selle otsuse sisust ja ulatusest.
- 108 Seejärel, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 77 ja 78 sisuliselt märkis, kinnitavad seda järeldust ka direktiivi artikli 1 lõike 1 neljandas lõigus nimetatud tõhususe ja kiiruse eesmärgid.
- 109 Mis puudutab lõpuks küsimust, kas kaebusele, mis esitatakse kohtule otsuse peale, millega hankija keeldub avaldamast ettevõtjale mõne taotleja või pakkuja edastatud konfidentsiaalseks peetavat teavet, peab eelnema haldusmenetluses vaidlustamine juhul, kui liikmesriik, kelle territooriumil toimub kõnealune riigihankemenetlus, on ette näinud kohustusliku kohtueelse menetluse, siis tuleb märkida, et kuigi direktiivi 89/665 artikli 1 lõikes 5 on ette nähtud, et liikmesriik võib nõuda, et asjaomane isik esitaks enne kohtu poole pöördumist kõigepealt vaidlustuse hankijale, ei reguleeri see säte ei seda vaidlustusmenetlust ega selle läbiviimise korda.
- 110 Seega, kui liikmesriik, kelle territooriumil kõnealune hankemenetlus toimub, on nimetatud direktiivi artikli 1 lõike 5 kohaselt näinud ette, et avaliku sektori hankija otsust vaidlustada sooviv isik esitaks enne kohtusse pöördumist kõigepealt halduskaebuse, siis võib see liikmesriik võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid järgides ette näha ka seda, et enne kohtusse pöördumist otsuse peale, millega hankija keeldub avaldamast ettevõtjale teise ettevõtja taotluses või pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet, tuleb hankijale esitada halduskaebus.
- 111 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et viiendale kuni seitsmendale küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku, artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning artikli 2 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et hankija otsus keelduda avaldamast ettevõtjale teise ettevõtja taotluses või pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet on akt, mille peale saab edasi kaevata, ning kui liikmesriik, kelle territooriumil toimub kõnealune riigihankemenetlus, on näinud ette, et hankija otsust vaidlustada sooviv isik esitaks enne kohtusse pöördumist kõigepealt halduskaebuse, võib see liikmesriik ette näha ka seda, et selle avaldamisest keeldumise otsuse kohtus vaidlustamisele peab eelnema sellise halduskaebuse esitamine.

Neljas, kaheksas ja üheksas küsimus

- 112 Neljanda, kaheksanda ja üheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku ja artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning direktiivi 2014/24 artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et nii hankija kui ka liikmesriigi pädev kohus on kohustatud avaldama ettevõtjale, kes on seda taotlenud, kogu teabe, mis sisalduv konkurendi edastatud dokumentides, sealhulgas seal sisalduva konfidentsiaalse teave. See kohus soovib ka teada, kas juhul, kui hankija keeldub teabe konfidentsiaalsuse tõttu selle avaldamisest, peab ta põhjendama oma seisukohta selle konfidentsiaalse laadi kohta.

– *Hankija kohustuse kaitsta konfidentsiaalsed teavet ulatus ja põhjendamiskohustus*

- 113 Direktiivi 2014/24 artikli 21 lõikes 1 on ette nähtud, et kui selle direktiivi või riigisiseste, eelkõige teabele juurdepääsu käsitlevate õigusaktidega, mis on hankija suhtes kohaldatavad, ei ole ette nähtud teisiti ning ilma, et see piiraks kohustusi seoses sõlmitud lepingute avaldamisega ning taotlejatele ja pakkujatele artiklite 50 ja 55 kohase teabe andmisega, ei avalikusta hankija talle ettevõtjate edastatud konfidentsiaalsena märgitud teavet, sealhulgas tehnika- või ärialaseid saladusi ja pakkumuste konfidentsiaalseid aspekte. Nimetatud direktiivi artikli 21 lõige 2 sätestab, et hankijad võivad kehtestada ettevõtjate suhtes nõudeid eesmärgiga kaitsta sellise teabe konfidentsiaalsust, mille hankijad hankemenetluse jooksul kättesaadavaks teevad.
- 114 Lisaks on tõsi, et direktiivi 2014/24 artikli 55 lõike 2 punkt c lubab sõnaselgelt igal pakkujal, kes on teinud vastavaks tunnistatud pakkumuse, paluda hankijal teatada talle võimalikult kiiresti ja hiljemalt 15 päeva jooksul alates kirjaliku taotluse saamisest edukaks tunnistatud pakkumuse tunnused ja suhtelised eelised ning edukaks tunnistatud pakkuja nimi. Samas on selle direktiivi artikli 50 lõikes 4 ja artikli 55 lõikes 3 ette nähtud, et hankijad võivad otsustada jätta teatud andmed lepingu sõlmimise kohta avaldamata, eelkõige kui nende avaldamine oleks vastuolus üldiste huvidega, kahjustaks konkreetse avaliku ettevõtja või eraettevõtja õigustatud ärihuve või võiks moonutada ausat konkurentsi ettevõtjate vahel.
- 115 Sellega seoses tuleb märkida, et riigihangete valdkonda reguleerivate liidu õigusnormide põhieesmärk hõlmab avatust ausale konkurentstile kõikides liikmesriikides ning selle eesmärgi saavutamiseks on oluline, et hankijad ei avaldaks hankemenetlustes saadud teavet, mille sisu võidakse kasutada konkurentsi kahjustamiseks, ei käimasolevas menetluses ega ka hilisemates hankemenetlustes. Lisaks ei tähenda kohustus põhjendada otsust lükata pakkuja pakkumus hankemenetluses tagasi, et pakkujal peaks olema täielik teave hankija edukaks tunnistatud pakkumuse omaduste kohta. Kuna riigihankemenetlused põhinevad hankijate ja ettevõtjate vahelisel usaldusel, siis peavad viimased saama edastada hankijatele kogu riigihankemenetluses vajaliku teabe, kartmata et hankijad esitaksid kolmandatele isikutele andmeid, mille avaldamine võiks olla neile kahjulik (vt selle kohta 14. veebruar 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punktid 34–36, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Landesbank Baden-Württemberg ja CRU, C-584/20 P ja C-621/20 P, EU:C:2021:601, punkt 112 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 116 Direktiivi 2014/24 sätetest, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktides 113 ja 114 ning samuti selle kohtuotsuse punktis 115 viidatud kohtupraktikast tuleneb, et hankija, kellele ettevõtja on esitanud taotluse saada selle konkurendi, kellega hankeleping sõlmiti, pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet, ei pea põhimõtteliselt seda teavet avaldama.
- 117 Kuid nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 40 ja 41 sisuliselt märgib, ei saa hankijat siiski siduda ettevõtja pelga väitega, et edastatud teave on konfidentsiaalne. Selline ettevõtja peab nimelt tõendama, et teave, mille avalikustamisele ta on vastu, on tõesti konfidentsiaalne, tõendades näiteks, et see sisaldab tehnika- või ärialaseid saladusi, et selle sisu võidakse kasutada konkurentsi moonutamiseks või et teabe avalikustamine võiks olla talle kahjulik.
- 118 Järelikult, kui hankijal tekib küsimus selle ettevõtja edastatud teabe konfidentsiaalsuse kohta, peab ta juba enne, kui teeb otsuse lubada taotlejal selle teabega tutvuda, andma asjaomasele ettevõtjale võimaluse esitada täiendavaid tõendeid, et tagada viimase kaitseõiguste järgimine. Arvestades kahju, mis võib tekkida teatud teabe ebaseaduslikust avaldamisest konkurendile, peab hankija

andma enne selle teabe teisele vaidluse poolele avaldamist asjaomasele ettevõtjale võimaluse tugineda sellele, et see teave on konfidentsiaalne või ärisaladus (vt analoogia alusel 14. veebruar 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punkt 54).

- 119 Lisaks peab hankija tagama, et otsus, mille ta kavatseb teha ettevõtja taotluse kohta saada teavet, mis sisaldub konkurendi edastatud dokumentides, on koosõlas direktiivis 2014/24 sätestatud riigihankelepingle sõlmimise eeskirjadega, eelkõige nendega, mis puudutavad käesoleva kohtuotsuse punktides 113 ja 114 nimetatud konfidentsiaalse teabe kaitset. Sama kohustus lasub hankijal, kui tema asukohaliikmesriik on direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 5 kohaselt kasutanud võimalust seada hankijate otsuste peale kohtusse kaebuse esitamise õigus sõltuvusse kohustusest esitada enne neile hankijatele halduskaebus.
- 120 Lisaks tuleb täpsustada, et olenemata sellest, kas hankija keeldub avaldamast ettevõtja konfidentsiaalset teavet ühele selle ettevõtja konkurentidest või talle esitatakse kohustuslikus kohtueelses menetluses halduskaebus sellise teabe avaldamisest keeldumise peale, peab ta lähtuma ka liidu õiguse üldpõhimõttest hea halduse kohta, millega kaasnevad nõuded, mida liikmesriigid peavad liidu õiguse rakendamisel järgima (9. novembri 2017. aasta kohtuotsus *Customs Services*, C-46/16, EU:C:2017:839, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika). Nende nõuete hulgas on riigiasutuste otsuste põhjendamise kohustus eriti oluline, sest annab otsuste adressaatidele võimaluse kaitsta oma õigusi ja otsustada kõiki juhtumi asjaolusid teades, kas nende otsuste peale tuleks esitada kohtule kaebus. See kohustus on samuti vajalik selleks, et kohtud saaksid kontrollida selliste otsuste õiguspärasust, ja kujutab endast seega ühte harta artikliga 47 tagatud tõhusa kohtuliku kontrolli tingimustest (vt selle kohta 15. oktoobri 1987. aasta kohtuotsus *Heylens jt*, 222/86, EU:C:1987:442, punkt 15; 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus *LS Customs Services*, C-46/16, EU:C:2017:839, punkt 40, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Landesbank Baden-Württemberg ja CRU, C-584/20 P ja C-621/20 P, EU:C:2021:601, punkt 103).
- 121 Lisaks tuleb konfidentsiaalse teabe ja ärisaladuse kaitse põhimõtet rakendada nii, et see sobituks tõhusa kohtuliku kaitse nõuete ja vaidluse poolte kaitseõiguste tagamisega (14. veebruar 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punktid 51 ja 52 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 122 Selleks et leida tasakaal direktiivi 2014/24 artikli 21 lõikes 1 sätestatud keelu avalikustada ettevõtjate edastatud konfidentsiaalseid andmeid ja liidu õiguses ette nähtud hea halduse üldpõhimõtte vahel, millest põhjendamiskohustus tuleneb, peab hankija selgelt näitama põhjused, miks ta leiab, et teave, millega tutvumist taotletakse, või vähemalt osa sellest on konfidentsiaalne.
- 123 Lisaks tuleb sellisel tasakaalu leidmisel arvesse võtta asjaolu, et kui puudub piisav teave, mis võimaldaks kontrollida, kas hankija otsus sõlmida kõnealune hankeleping teise ettevõtjaga on vigadega või õigusvastane, siis ei ole edutul pakkujal tegelikult võimalust tugineda niisuguse otsuse vastu direktiivi 89/665 artikli 1 lõigetes 1 ja 3 ette nähtud õigusele tõhusale õiguskaitsevahendile, olgu see siis vaidlustuse esitamisega hankijale vastavalt sama artikli lõikele 5 või kaebusega esitamisega kohtule. Seega, et seda õigust mitte rikkuda, ei pea hankija mitte ainult põhjendama oma otsust käsitada teatavaid andmeid konfidentsiaalsena, vaid ta peab ka neutraalsel kujul, võimalikult suures ulatuses ja tingimusel, et sellise avaldamisega säilitatakse konfidentsiaalsus nende andmete konkreetsete osade puhul, mille kaitse on sellisena põhjendatud, avaldama sellele pakkujale, kes teavet taotleb, andmete põhisisu ja eelkõige selle sisu, mis puudutab tema otsuse ja eduka pakkumuse määravaid aspekte.

- 124 Hankija kohustust kaitsta selle ettevõtja teavet, kellega hankeleping sõlmiti, ei tohi nimelt tõlgendada nii laialt, et see muudaks põhjendamiskohustuse sisutühjaks (vt selle kohta 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Landesbank Baden-Württemberg ja CRU, C-584/20 P ja C-621/20 P, EU:C:2021:601, punkt 120) ja võtaks direktiivi 89/665 artikli 1 lõigetelt 1 ja 3, milles on eelkõige sätestatud liikmesriikide kohustus näha ette tõhusad õiguskaitsevahendid, soovitava toime. Selleks võib hankija eelkõige ja tingimusel, et tema suhtes kohaldatav riigisisene õigus seda ei keela, edastada kokkuvõtte vormis taotluse või pakkumuse teatud aspektid ja nende tehnilised omadused, nii et konfidentsiaalset teavet ei ole võimalik kindlaks teha.
- 125 Lisaks tuleb märkida, et direktiivi 2014/24 kohaselt võivad hankijad kehtestada ettevõtjatele nõudeid eesmärgiga kaitsta sellise teabe konfidentsiaalsust, mille hankijad hankemenetluse jooksul kättesaadavaks teevad. Seega, eeldades, et mittekonfidentsiaalne teave on selleks piisav, võib hankija kasutada seda võimalust ka selleks, et tagada edutu pakkuja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, paludes edukaks tunnistatud pakkujal esitada talle konfidentsiaalset teavet sisaldavate dokumentide mittekonfidentsiaalne versioon.
- 126 Lõpuks tuleb täpsustada, et igal juhul on hankija kohustatud enne otsuse täitmist teavitama asjaomast ettevõtjat aegsasti oma otsusest edastada ühele tema konkurendile teave, mille kohta see ettevõtja väidab, et see on konfidentsiaalne, et viimasel oleks võimalik taotleda hankijalt või liikmesriigi pädevalt kohtult selliste ajutiste meetmete võtmist, nagu on ette nähtud direktiivi 89/665 artikli 2 lõike 1 punktis a.

– *Liikmesriigi pädeva kohtu kohustuse ulatus konfidentsiaalse teabe kaitsmisel*

- 127 Mis puudutab liikmesriigi pädeva kohtu kohustusi juhul, kui hankija otsuse peale, millega jäetakse tervikuna või osaliselt rahuldamata taotlus tutvuda selle ettevõtja esitatud teabega, kelle pakkumus tunnistati edukaks, siis tuleb veel märkida, et direktiivi 89/665, mille eesmärk on kaitsta ettevõtjaid hankija omavoli eest, artikli 1 lõigetega 1 ja 3 püütakse tagada, et kõikides liikmesriikides oleksid tõhusad õiguskaitsevahendid tagamaks, et riigihankeid reguleerivaid liidu õigusnorme kohaldatakse tõhusalt, eeskätt selles etapis, kus rikkumisi saab veel parandada (vt selle kohta 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus Star Storage jt, C-439/14 ja C-488/14, EU:C:2016:688, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 128 Samuti on liikmesriikide ülesanne kehtestada menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse nendele taotlejatele ja pakkujatele, keda hankijate otsused on kahjustanud, tagamaks, et ei riivataks direktiivi 89/665 tõhusust ega isikutele liidu õigusega antud õigusi. Lisaks, nagu ilmneb direktiivi 2007/66 põhjendusest 36, on nii selle direktiivi kui ka direktiivi 89/665 (selle muudetud ja täiustatud redaktsioonis) eesmärk täielikult tagada õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, mis on ette nähtud harta artikli 47 esimeses ja teises lõigus (vt selle kohta 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus Star Storage jt, C-439/14 ja C-488/14, EU:C:2016:688, punktid 42–46 ja seal viidatud kohtupraktika). Järelikult peavad liikmesriigid kohtumenetlusnormide kindlaksmääramisel tagama selle õiguse järgimise. Niisiis, hoolimata sellest, et liidu õiguses puuduvad õigusnormid, mis reguleeriksid menetluskorda liikmesriikide kohtutes, ja selleks, et määrata kindlaks, kui ulatuslik peab olema liidu õigusakti alusel tehtud riigisiseste otsuste kohtulik kontroll, tuleb arvesse võtta selle akti eesmärki ja tagada, et akti tõhusust ei riivataks (26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Craeynest jt, C-723/17, EU:C:2019:533, punkt 46 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 129 Riigihankemenetlust puudutava kaebuse läbivaatamisel ei anna võistlevuse põhimõtte pooltele siiski piiramatut ja tingimusteta õigust tutvuda kogu kõnealust riigihankemenetlust puudutava teabega, mis on kaebuse läbivaatamise eest vastutavale asutusele esitatud (vt 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punkt 51). Vastupidi, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 121 on sisuliselt märgitud hankijate sellekohase kohustuse kontekstis, tuleb kohustust esitada edutule pakkujale piisav teave selleks, et tagada tema õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, kaaluda võrreldes teiste ettevõtjate õigusega kaitsta oma konfidentsiaalset teavet ja ärisaladust.
- 130 Pädev liikmesriigi kohus peab järelikult kontrollima – võttes täielikult arvesse nii vajadust kaitsta avalikku huvi säilitada aus konkurents riigihankemenetlustes kui ka vajadust kaitsta tõeliselt konfidentsiaalset teavet ja eriti hankemenetluses osalejate ärisaladust –, kas hankija asus põhjendatult seisukohale, et teave, mida ta keeldus taotlejale avaldamast, oli konfidentsiaalne. Selleks peab pädev liikmesriigi kohus uurima täielikult kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Samuti peab tal tingimata olema vajalik teave, sealhulgas konfidentsiaalne teave ja ärisaladused, et saaks ise teha kõiki asjaolusid teades otsuse (vt selle kohta 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punkt 53).
- 131 Kui oletada, et nimetatud kohus leiab samuti, et kõnealune teave on konfidentsiaalne, mis seetõttu välistab selle avalikustamise asjaomase ettevõtja konkurentidele, siis tuleb märkida, et nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, siis kuigi võistlevuse põhimõtte annab üldiselt menetluse pooltele õiguse tutvuda kõigi asjaolude ja seisukohtadega, mis on kohtule esitatud, ning õiguse nende üle vaielda, võib teatud juhtudel osutada vajalikuks jätta pooltele esitamata teatud teave, et kaitsta kolmandate isikute põhiõigusi või olulist avalikku huvi (14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punkt 47).
- 132 Nende põhiõiguste hulka, mida nii tuleks kaitsta, kuuluvad harta artiklis 7 sätestatud õigus eraelu puutumatusse ja teabevahetusele ning õigus ärisaladuse kaitsele, mida Euroopa Kohus on tunnustanud kui liidu õiguse üldpõhimõtet (vt selle kohta 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punktid 48 ja 49).
- 133 Seega, arvestades eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 131 ja 132 märgitud konfidentsiaalse teabe kaitse olulisust, peab riigihankemenetluses tehtud otsuste läbivaatamise menetluse eest vastutaval asutusel olema vajadusel õigus otsustada, et teatavat tema käsutuses olevas toimikus sisalduvat teavet ei tohi pooltele ega nende advokaatidele avaldada (vt selle kohta 14. veebruari 2008. aasta kohtuotsus *Varec*, C-450/06, EU:C:2008:91, punkt 43).
- 134 Lisaks tuleb täpsustada, et kui pädev liikmesriigi kohus leiab, et hankija on õigesti ja piisavalt põhjendatult otsustanud, et taotletud teavet ei ole võimalik selle konfidentsiaalsuse tõttu avaldada, võttes arvesse hankijal lasuvaid kohustusi, mis tulenevad tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttest ja mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktides 121–123, siis ei saa nimetatud hankija käitumist selles osas kritiseerida põhjendusega, et ta on ülemäära kaitsnud selle ettevõtja huve, kelle konfidentsiaalse teabe avaldamist taotleti.
- 135 Pädev liikmesriigi kohus peab kontrollima ka seda, kas otsust, millega hankija keeldus konfidentsiaalset teavet avaldamast või otsust, millega ta jättis rahuldumata eelneva keeldumisotsuse peale esitatud halduskaebuse, on piisavalt põhjendatud, et vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 120 viidatud kohtupraktikale võimaldada esiteks taotluse esitajal kaitsta oma õigusi ja otsustada kõiki asjaolusid teades, kas selle otsuse peale tuleb esitada kohtule kaebus, ning teiseks kohtul kontrollida selle otsuse õiguspärasust. Arvestades lisaks kahju, mis võib ettevõtjale

tekkida teatud teabe ebaseadusliku edastamisega konkurendile, peab pädev liikmesriigi kohus ühitama taotleja õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile harta artikli 47 tähenduses ja selle ettevõtja õigusega konfidentsiaalse teabe kaitsele.

- 136 Lõpuks peab pädeval liikmesriigi kohtul olema õigus tühistada keeldumisotsus või halduskaebuse rahuldamata jätmise otsus, kui need on õigusvastased, ning vajaduse korral saata asi tagasi hankijale või teha ise uus otsus, kui riigisisene õigus seda lubab. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib oma üheksandas küsimuses, kas kohus, kellele on esitatud konfidentsiaalse teabe avalikustamise taotlus, peab ise kontrollima mitte ainult selle teabe asjakohasust, vaid ka selle mõju hankemenetluse õiguspärasusele, siis piisab, kui märkida, et direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid nägema ette kaebemenetlust reguleerivad normid, mis võimaldavad hankijate otsuseid vaidlustada.
- 137 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb neljandale, kaheksandale ja üheksandale eelotsuse küsimusele vastata järgmiselt:
- direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku ja artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning direktiivi 2014/24 artiklit 21 tuleb lähtuvalt liidu õiguses sätestatud hea halduse üldpõhimõttest tõlgendada nii, et hankija, kellele ettevõtja on esitanud taotluse saada selle konkurendi, kellega hankelepingsõlmiti, pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet, ei pea seda teavet avaldama, kui selle avaldamine rikuks konfidentsiaalse teabe kaitset käsitlevaid liidu õigusnorme, ja seda isegi mitte juhul, kui ettevõtja taotlus on esitatud selle sama ettevõtja vaidlustuse raames, mis puudutab hankija poolt konkurendi pakkumusele antud hinnangu õiguspärasust. Kui hankija keeldub sellist teavet avaldamast või kui ta jätab sellise keeldumise korral rahuldamata ettevõtja halduskaebuse asjaomase konkurendi pakkumuse õiguspärasuse hindamiseks, peab hankija leidma tasakaalu taotleja õiguse heale haldusele ja konkurendi õiguse konfidentsiaalse teabe kaitsele vahel nii, et tema keeldumisotsus või rahuldamata jätmise otsus oleks põhjendatud ning edutu pakkuja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ei kaotaks oma soovitatavat toimet;
 - direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku ja artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning direktiivi 2014/24 artiklit 21 tuleb harta artiklist 47 lähtuvalt tõlgendada nii, et liikmesriigi pädev kohus, kellele on esitatud kaebus hankija otsuse peale, millega keelduti avaldamast ettevõtjale selle konkurendi, kellega hankelepingsõlmiti, esitatud dokumentides sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet, või kaebus hankija otsuse peale, millega jäeti rahuldamata niisuguse keeldumisotsuse peale esitatud halduskaebus, peab leidma tasakaalu taotleja õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile ja tema konkurendi õiguse oma konfidentsiaalse teabe ja ärisaladuste kaitsele vahel. Selleks peab nimetatud kohus – kellel peab tingimata olema vajalik teave, sealhulgas konfidentsiaalne teave ja ärisaladused, et ta saaks ise teha kõiki asjaolusid teades otsuse selle kohta, kas nimetatud teavet võib edastada – uurima kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Samuti peab tal olema õigus tühistada keeldumisotsus või halduskaebuse rahuldamata jätmise otsus, kui need on õigusvastased, ning vajaduse korral saata asi tagasi hankijale või teha ise uus otsus, kui riigisisene õigus seda lubab.

Kümnes küsimus

- 138 Kümnennda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/24 artikli 57 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes lahendab hankemenetlusest kõrvaldatud ettevõtja ja hankija vahelist vaidlust, võib ühelt poolt kalduda

kõrvale hankija hinnangust selle ettevõtja tegevuse õiguspärasusele, kellega hankeleping sõlmiti, ning seega teha sellest kõik vajalikud järeldused oma otsuses ja teiselt poolt tõstatada omal algatusel väide hankija tehtud hindamisvea kohta.

- 139 Direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 kohaselt võivad hankijad kõrvalda ettevõtja hankemenetlusest või liikmesriigid võivad nendelt nõuda ettevõtja hankemenetlusest kõrvaldamist, kui ettevõtja on ühes selles sättes osutatud olukorras.
- 140 Kõigepealt tuleb tõdeda seoses asjaoluga, et eelotsusetaotluse esitanud kohus viitas oma kümnenda küsimuse sõnastuses otsesõnu 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsusele *Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93* (C-267/18, EU:C:2019:826), et see kohtuotsus puudutab hankija enda pädevust viia ise läbi hindamine mõnel fakultatiivsel hankemenetlusest kõrvaldamise alusel, mis on ette nähtud direktiivi 2014/24 artikli 57 lõikes 4, mistõttu ei ole sellel otseselt tähtsust, et anda vastus nimetatud küsimusele, kuna see küsimus puudutab kõrvaldatud pakkuja ja hankija vahelist vaidlust lahendava kohtu pädevust.
- 141 Sellega seoses on Euroopa Kohus 19. juuni 2019. aasta kohtuotsuse *Meca* (C-41/18, EU:C:2019:507) punktides 28 ja 34 tõepoolest märkinud, et selle sätte sõnastusest tuleneb, et üksnes hankija – ja järelikult mitte liikmesriigi kohtu – ülesanne on pakkujate kvalifitseerimise etapis hinnata, kas ettevõtja tuleb hankemenetlusest kõrvaldada.
- 142 See tõlgendus anti siiski seoses selle kohtuasja kontekstiga, milles kõnealune kohtuotsus tehti ja milles Euroopa Kohus käsitles riigisiseseid õigusnorme, mille kohaselt ei saa juhul, kui hankija otsus lõpetada hankeleping oluliste puuduste tõttu selle täitmisel on kohtus vaidlustatud, hankija, kes korraldab uue hankemenetluse, pakkujate valimise staadiumis anda mingit hinnangut selle ettevõtja usaldusväärsusele, keda lepingu lõpetamine puudutab (19. juuni 2019. aasta kohtuotsus *Meca*, C-41/18, EU:C:2019:507, punkt 42).
- 143 Otsust, millega hankija kasvõi kaudselt keeldub ettevõtjat hankemenetlusest kõrvaldamast mõnel direktiivi 2014/24 artikli 57 lõikes 4 ette nähtud fakultatiivsel kõrvaldamise alusel, peavad aga tingimata saama vaidlustada kõik isikud, kellel on või on olnud huvi konkreetse lepingu vastu ja kes on selle sätte rikkumise tõttu kahju kannatanud või võivad kahju kannatada, vastupidisel juhul rikutakse õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on riigihangete valdkonnas tagatud direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljanda lõiguga ja artikli 1 lõikega 3 ning harta artikliga 47.
- 144 Sellest järeldub, et liikmesriigi kohus võib hankemenetlusest kõrvaldatud taotleja või pakkuja ja hankija vahelises kohtuvaidluses kontrollida hankija hinnangut küsimuses, kas direktiivi 2014/24 artikli 57 lõikes 4 sätestatud fakultatiivse hankemenetlusest kõrvaldamise aluse kohaldamiseks nõutavad tingimused olid täidetud ettevõtja puhul, kellega hankeleping sõlmiti, ja järelikult sellest hinnangust kõrvale kalduda. Seega võib see kohus vastavalt olukorrale asja sisuliselt lahendada või suunata asja hankijale või liikmesriigi pädevale kohtule.
- 145 Samas ei pane liidu õigus liikmesriikide kohtutele kohustust tõstatada omal algatusel uut väidet liidu õigusnormide rikkumise kohta, kui sellise väite analüüsimisel peaksid kohtud olema kohustatud väljuma neile määratud piiridest ja eelkõige vaidluse piiridest, mille pooled olid määratlenud, tuginedes muudele faktidele ja asjaoludele kui need, millele pool, kes on selliste sätete kohaldamisest huvitatud, on oma nõude rajanud (vt selle kohta 14. detsembri 1995. aasta kohtuotsus *van Schijndel ja van Veen*, C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, punktid 21 ja 22, ning 19. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust ja Coopservice*, C-216/17, EU:C:2018:1034, punkt 40).

- 146 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on teatud valdkonda reguleerivate liidu õigusnormide puudumisel nimelt igal liikmesriigil menetlusautonoomia põhimõttest lähtuvalt kohustus kehtestada haldus- ja kohtumenetlusnormid, mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse. Need menetlusnormid ei tohi siiski olla ebasoodsamad kui need, mis kehtivad samalaadsete õiguskaitsevahendite puhul, mis on ette nähtud riigisisese õiguskorrast tulenevate õiguste kaitseks vastavalt võrdväärsuse põhimõttele (6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus *Orizzonte Salute*, C-61/14, EU:C:2015:655, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 147 Seega saab liikmesriigi kohus omal algatusel tõstatada väite, et ettevõtja on rikkunud direktiivi 2014/24 artikli 57 lõiget 4, üksnes juhul, kui riigisisene õigus talle selleks õiguse annab (vt selle kohta 14. detsembri 1995. aasta kohtuotsus *van Schijndel ja van Veen*, C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, punktid 13 ja 14).
- 148 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kümnendale küsimusele vastata, et direktiivi-2014/24 artikli 57 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes lahendab hankemenetlusest kõrvaldatud ettevõtja ja hankija vahelist vaidlust, võib kalduda kõrvale hankija hinnangust selle ettevõtja tegevuse õiguspärasusele, kellega hankelepingsõlmiti, ning seega teha sellest kõik vajalikud järeldused oma otsuses. Seevastu saab selline kohus vastavalt võrdväärsuse põhimõttele tõstatada omal algatusel väite hankija tehtud hindamisvea kohta üksnes juhul, kui riigisisene õigus seda võimaldab.

Üheteistkümnnes küsimus

- 149 Üheteistkümnenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/24 artikli 63 lõike 1 teist lõiku tuleb koostoimes sama direktiivi artikli 57 lõigetega 4 ja 6 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mille kohaselt võib juhul, kui ettevõtjate ühenduse liikmest ettevõtja on ühenduse hankemenetluses osalemisest kõrvaldamise aluste puudumise või selle kvalifitseerimise tingimuste täitmise kontrollimiseks nõutavate andmete esitamisel esitanud valeandmeid, ilma et tema partnerid oleksid sellest valeandmete esitamisest teadlikud, kohaldada kõigi kõnealuse ühenduse liikmete suhtes kõigist riigihankemenetlustest kõrvaldamise meetet.
- 150 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2014/24 artikli 63 lõike 1 esimeses lõigus on ette nähtud ettevõtja õigus tugineda konkreetse lepingu puhul teiste üksuste suutlikkusele, olenemata tema ja nende üksuste vaheliste sidemete õiguslikust laadist, et täita nii selle direktiivi artikli 58 lõikes 3 sätestatud majanduslikku ja finantsseisundit puudutavaid tingimusi kui ka nimetatud direktiivi artikli 58 lõikes 4 sätestatud tehnilise ja kutsealase suutlikkuse tingimusi (3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Rad Service jt*, C-210/20, EU:C:2021:445, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 151 Ettevõtja, kes soovib sellele õigusele tugineda, peab vastavalt direktiivi 2014/24 artikli 59 lõike 1 teisele ja kolmandale lõigule edastama oma osalemistaotluse või pakkumuse esitamise ajal hankijale Euroopa ühtse hankedokumendi (ESPD), milles see ettevõtja kinnitab, et ei tema ise ega ka need üksused, kelle suutlikkusele ta kavatses tugineda, ei ole üheski selle direktiivi artiklis 57 nimetatud olukorras, mille puhul ettevõtja jäetakse või võidakse jätta menetlusest kõrvale, ja/või et asjaomane kvalifitseerimise tingimus on täidetud.

- 152 Seega peab hankija direktiivi 2014/24 artikli 63 lõike 1 teise lõigu alusel eelkõige kontrollima, kas esineb selle direktiivi artiklis 57 nimetatud kõrvaldamise aluseid, mis puudutavad seda ettevõtjat või ühte neist üksustest. Kui see on nii, siis võib ta nõuda või liikmesriik võib teda kohustada nõudma, et asjaomane ettevõtja asendaks üksuse, kelle suutlikkusele ta kavatses tugineda, kuid kelle puhul esinevad mittekohustuslikud kõrvaldamise alused.
- 153 Samas tuleb täpsustada, et isegi enne, kui pakkujalt nõutakse sellise üksuse, kelle suutlikkusele ta kavatses tugineda, asendamist, kuna see üksus on mõnes direktiivi 2014/24 artikli 57 lõigetes 1 ja 4 nimetatud olukorras, eeldatakse direktiivi 2014/24 artiklis 63, et hankija annab sellele pakkujale ja/või sellele üksusele võimaluse esitada talle parandusmeetmed, mille ta on tuvastanud rikkumise heastamiseks võtnud, ja seega tõendada, et teda võib uuesti pidada usaldusväärseks üksuseks (vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Delta Antrepriză de Construcții și Montaj* 93, C-267/18, EU:C:2019:826, punkt 37, ja 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Rad Service jt*, C-210/20, ECLI:EU:C:2021:445, punkt 36).
- 154 See direktiivi artikli 63 lõike 1 teise lõigu tõlgendus võimaldab kindlustada nimetatud direktiivi artikli 57 lõike 6 esimese lõigu soovitava toime, mis põhimõtteliselt tagab igale mõnes selle artikli lõigetes 1 ja 4 nimetatud olukorras olevale ettevõtjale õiguse esitada tõendeid selle kohta, et tema võetud meetmed on piisavad tõendamaks tema usaldusväärset, hoolimata sellest, et esineb asjakohane kõrvaldamise alus (vt selle kohta 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Rad Service jt*, C-210/20, EU:C:2021:445, punkt 35).
- 155 Niisugune tõlgendus aitab lisaks tagada, et hankijad järgiksid proportsionaalsuse põhimõtet vastavalt selle direktiivi artikli 18 lõike 1 esimesele lõigule. Sellest põhimõttest, mis on liidu õiguse üldpõhimõte, tuleneb nimelt, et liikmesriikide või hankijate poolt selle direktiivi sätete rakendamisel kehtestatud eeskirjad ei või minna kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud direktiivi eesmärkide saavutamiseks (vt selle kohta 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Michaniki*, C-213/07, EU:C:2008:731, punkt 48, ja 30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, punkt 45).
- 156 Sellega seoses tuleb märkida, et kui hankijad kohaldavad fakultatiivseid kõrvaldamise aluseid, peavad nad pöörama erilist tähelepanu sellele põhimõttele. Veel suuremat tähelepanu peab aga pöörama juhul, kui riigisisestes õigusnormides ette nähtud hankemenetlusest kõrvaldamine ei puuduta pakkujat mitte talle omistatava rikkumise tõttu, vaid rikkumise tõttu, mille on toime pannud üksus, kelle suutlikkusele ta kavatses tugineda ja kelle suhtes tal ei ole mingit kontrollipädevust (vt selle kohta 30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, punkt 48, ja 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Rad Service jt*, C-210/20, EU:C:2021:445, punkt 39).
- 157 Proportsionaalsuse põhimõtte kohustab nimelt hankijat hindama asjaomase üksuse käitumist konkreetselt ja individuaalselt. Selleks peab hankija võtma arvesse vahendeid, mis olid pakkuja käsutuses selleks, et kontrollida, kas üksuse puhul, kelle suutlikkusele ta kavatses tugineda, ei esine puudusi (3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Rad Service jt*, C-210/20, EU:C:2021:445, punkt 40).
- 158 Järelikult tuleb üheteistkümnendale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/24 artikli 63 lõike 1 teist lõiku koostoides sama direktiivi artikli 57 lõigetega 4 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisemed õigusnormid, mille kohaselt võib juhul, kui ettevõtjate ühenduse liikmest ettevõtja on ühenduse hankemenetlusel osalemisest kõrvaldamise aluste puudumise või selle

kvalifitseerimise tingimuste täitmise kontrollimiseks nõutavate andmete esitamisel esitanud valeandmeid, ilma et tema partnerid oleksid sellest valeandmete esitamisest teadlikud, kohaldada kõigi kõnealuse ühenduse liikmete suhtes kõigist riigihankemenetlustest kõrvaldamise meetet.

Kohtukulud

- 159 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta artiklit 58 tuleb tõlgendada nii, et ettevõtjate kohustus tõendada, et neil on kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas tegutsedes teatav keskmine aastakäive, kujutab endast kvalifitseerimise tingimust, mis on seotud nende ettevõtjate majandusliku ja finantsseisundiga selle artikli lõike 3 tähenduses.**
- 2. Direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 3 koostoimes artikli 60 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui hankija on nõudnud, et ettevõtjatel oleks teatav minimaalne aastakäive kõnealuse riigihankelepinguga hõlmatud valdkonnas, võib ettevõtja tugineda oma majandusliku ja finantsseisundi tõendamisel tulule, mille on saanud selline ajutine ettevõtjate ühendus, millesse ta kuulus, ainult juhul, kui ta on konkreetse riigihankelepingu täitmisel tegelikult osalenud selle ühenduse tegevuses, mis on sarnane tegevusega selles riigihankes, mille jaoks nimetatud ettevõtja oma majanduslikku ja finantsseisundit tõendada püüab.**
- 3. Direktiivi 2014/24 artikli 58 lõiget 4 ning artikleid 42 ja 70 tuleb tõlgendada nii, et neid saab hanketeates sisalduvale tehnilisele nõudele kohaldada samaaegselt.**
- 4. Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiivi 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiviga 2014/23/EL) artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku, artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning artikli 2 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et hankija otsus keelduda avaldamast ettevõtjale teise ettevõtja taotluses või pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet on akt, mille peale saab edasi kaevata, ning kui liikmesriik, kelle territooriumil toimub kõnealune riigihankemenetlus, on näinud ette, et hankija otsust vaidlustada sooviv isik esitaks enne kohtusse pöördumist kõigepealt halduskaebuse, võib see liikmesriik ette näha ka seda, et selle avaldamisest keeldumise otsuse kohtus vaidlustamisele peab eelnema sellise halduskaebuse esitamine.**
- 5. Direktiivi 89/665 (muudetud direktiiviga 2014/23) artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku ja artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning direktiivi 2014/24 artiklit 21 tuleb lähtuvalt liidu õiguses sätestatud hea halduse üldpõhimõttest tõlgendada nii, et hankija, kellele ettevõtja on esitanud taotluse saada selle konkurendi, kellega hankeleping sõlmiti, pakkumuses sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet, ei pea seda teavet avaldama, kui selle avaldamine rikuks konfidentsiaalse teabe kaitset käsitlevaid liidu õigusnorme, ja seda**

isegi mitte juhul, kui ettevõtja taotlus on esitatud selle sama ettevõtja vaidlustuse raames, mis puudutab hankija poolt konkurendi pakkumusele antud hinnangu õiguspärasust. Kui hankija keeldub sellist teavet avaldamast või kui ta jätab sellise keeldumise korral rahuldamata ettevõtja halduskaebuse asjaomase konkurendi pakkumuse õiguspärasuse hindamiseks, peab hankija leidma tasakaalu taotleja õiguse heale haldusele ja konkurendi õiguse konfidentsiaalse teabe kaitsele vahel nii, et tema keeldumisotsus või rahuldamata jätmise otsus oleks põhjendatud ning edutu pakkuja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ei kaotaks oma soovitatavat toimet.

6. Direktiivi 89/665 (muudetud direktiiviga 2014/23) artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku ja artikli 1 lõikeid 3 ja 5 ning direktiivi 2014/24 artiklit 21 tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 47 lähtuvalt tõlgendada nii, et liikmesriigi pädev kohus, kellele on esitatud kaebus hankija otsuse peale, millega keelduti avaldamast ettevõtjale selle konkurendi, kellega hankeleping sõlmiti, esitatud dokumentides sisalduvat konfidentsiaalseks peetavat teavet, või kaebus hankija otsuse peale, millega jäeti rahuldamata niisuguse keeldumisotsuse peale esitatud halduskaebus, peab leidma tasakaalu taotleja õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile ja tema konkurendi õiguse oma konfidentsiaalse teabe ja ärisaladuste kaitsele vahel. Selleks peab nimetatud kohus – kellel peab tingimata olema vajalik teave, sealhulgas konfidentsiaalne teave ja ärisaladused, et ta saaks ise teha kõiki asjaolusid teades otsuse selle kohta, kas nimetatud teavet võib edastada – uurima kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Samuti peab tal olema õigus tühistada keeldumisotsus või halduskaebuse rahuldamata jätmise otsus, kui need on õigusvastased, ning vajaduse korral saata asi tagasi hankijale või teha ise uus otsus, kui riigisisene õigus seda lubab.
7. Direktiivi 2014/24 artikli 57 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes lahendab hankemenetlusest kõrvaldatud ettevõtja ja hankija vahelist vaidlust, võib kalduda kõrvale hankija hinnangust selle ettevõtja tegevuse õiguspärasusele, kellega hankeleping sõlmiti, ning seega teha sellest kõik vajalikud järeldused oma otsuses. Seevastu saab selline kohus vastavalt võrdväarsuse põhimõttele tõstatada omal algatusel väite hankija tehtud hindamisvea kohta üksnes juhul, kui riigisisene õigus seda võimaldab.
8. Direktiivi 2014/24 artikli 63 lõike 1 teist lõiku koostoimes sama direktiivi artikli 57 lõigetega 4 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnormid, mille kohaselt võib juhul, kui ettevõtjate ühenduse liikmest ettevõtja on ühenduse hankemenetluses osalemisest kõrvaldamise aluste puudumise või selle kvalifitseerimise tingimuste täitmise kontrollimiseks nõutavate andmete esitamisel esitanud valeandmeid, ilma et tema partnerid oleksid sellest valeandmete esitamisest teadlikud, kohaldada kõigi kõnealuse ühenduse liikmete suhtes kõigist riigihankemenetlustest kõrvaldamise meetet.

Allkirjad